

ALAKOULUIKÄISTEN LASTEN PERHEIDEN TUEN TARVE VANHEMPIEN
KÄSITYSTEN MUKAAN

Eeria Niemi g14833

Päivi Vanninen g14780

Opinnäytetyö

syksy 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Pohjoinen, Oulu

Sosiaalialan koulutusohjelma,

diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin virka-
kelpoisuus /

Sosionomi (AMK) + diakonin virka-
kelpoisuus + lastentarhanopettajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Niemi, Eeria & Vanninen, Päivi. Alakouluikäisten lasten perheiden tuen tarve vanhempien käsitysten mukaan. Diak Pohjoinen, Oulu, syksy 2011, 65 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus / sosionomi (AMK) + diakonin ja lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla alakouluikäisten lasten vanhempien käsityksiä perheiden haasteista ja tuen tarpeista. Tavoitteena oli tuottaa tietoa perhetyön ja diakonisen perhetyön kehittämiseksi Oulun evankelis-luterilaisissa seurakunnissa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin avoimia kysymyksiä sisältävillä kyselylomakkeilla neljän Oulussa toimivan alakoulun vanhempaintoimikunnan jäseniltä. Kyselylomakkeita jaettiin 64 ja niitä palautettiin 26. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan perheiden arkea koettelevat lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät tekijät, vanhempien jaksamiseen liittyvät haasteet ja erityistilanteiden kohtaaminen. Vanhemmat kaipasivat kokonaisvaltaista ja helposti saatavilla olevaa tukea perheen arkeen. Vanhemmat odottivat seurakunnalta perheen tuen tarpeisiin vastaamista.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että hyvät tukiverkostot edistävät perheiden selviämistä arjen haasteista. Uudenlaisia toimintamalleja tarvitaan erityisesti niiden perheiden arjen tueksi, joiden tukiverkostot ovat vähäiset. Seurakunnan perhetyöhön tarvitaan uusia keinoja tehdä itseään ja toimintaansa tutuksi perheille.

Jatkotutkimushaasteena on saada tietoa kouluterveydenhuollon kehittämisestä, jotta se olisi nykyistä luontevampi jatkumo neuvolalle.

Asiasanat: hyvinvointi, perhe, vanhemmuus, perhetyö, diakonia, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Niemi, Eeria & Vanninen, Päivi.

Need of support in families with children in primary school according to the experiences of the parents. 65 p., 4 appendices. Language: Finnish. Oulu, Autumn 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to describe challenges and needs for support that families with primary school aged children have according to their parents. The aim was to produce information for the Evangelical Lutheran Churches of Oulu, Finland, for developing the work with families and diaconal work with families.

The study was a qualitative research. The data were collected from parent representatives in four schools in Oulu with open question questionnaires. There were 64 questionnaires given out of which 26 was returned. The data was analyzed through inductive content analysis.

The results showed that issues related to the growth and development of the children, the challenges related to parents' wellbeing and encountering special situations challenged families' everyday life. The parents required holistic and easily available support in families' everyday life. The parents expected the church to answer the needs of support of the families.

As a conclusion it can be said that the families that have a good support network can cope better with the challenges of everyday life. However, many families do not have a support network. Therefore new procedures are needed to support the families' everyday life. The family work of the church needs new ways to make itself known to the families.

As follow-up research it is important to gather data for developing school health care as a continuum to child health care.

Keywords: wellbeing, family, parenthood, family work, church social work, qualitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PERHE YHTEISKUNNAN YDINYKSIKKÖNÄ	7
2.1 Perhe käsitteenä	7
2.2 Perheen hyvinvointi ja hyvinvointia uhkaavat tekijät Suomessa	8
3 PERHEEN TUKEMINEN SUOMESSA	13
3.1 Lasten oikeuksien yleissopimus perheen tukemisen taustavaikuttajana ..	13
3.2 Julkiset palvelut perhettä tukemassa	14
3.3 Kunnan ja järjestöjen perhetyö perhettä tukemassa	15
3.4 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perhetyö	18
3.5 Lapsiperheiden tukeminen Oulussa	20
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	23
4.1 Laadullinen lähestymistapa	23
4.2 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	24
4.3 Aineiston kerääminen	24
4.4 Aineiston analysointi	26
5 TULOKSET	30
5.1 Arjen haasteet alakouluikäisten lasten vanhempia huolestuttavina tekijöinä	30
5.1.1 Lapsen kasvamiseen liittyvät haasteet	30
5.1.2 Vanhemman hyvinvointiin liittyvät haasteet	31
5.1.3 Eriyistilanteiden kohtaaminen	33
5.2 Kokonaisvaltainen tuki alakouluikäisten lasten perheiden tarvitsemana tukena	35
5.2.1 Tukea perheen arkeen	35
5.2.2 Perhemyönteisen ilmapiirin edistäminen	36
5.2.3 Matalan kynnyksen tuen tarve	37
5.3 Perheen tuen tarpeisiin vastaaminen vanhempien odotuksena seurakuntaa kohtaan	40
5.3.1 Perheen tukeminen	40
5.3.2 Perheen kohtaaminen arjessa	41

5.3.3 Vapaa-ajantoiminnan tarjoaminen	41
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	44
7.1 Eettiset ratkaisut.....	44
7.2 Opinnäytetyön luotettavuus.....	46
8 POHDINTA	49
8.1 Tulosten pohdinta.....	49
8.2 Jatkotutkimushaasteet.....	52
LÄHTEET	53
LIITE 1: Kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä	61
LIITE 2: Saatekirje	62
LIITE 3: Kyselylomake	63
LIITE 4: Koodilista.....	65

1 JOHDANTO

Perheen ajatellaan olevan yhteiskunnan ydinyksikkö. Pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa on perinteisesti ollut vahva perheiden ja lasten hyvinvointia edistävä politiikka sekä kehittynyt ja monimuotoinen palvelujärjestelmä perheille. Perheen ja lasten hyvinvointi on hyvinvoivan ja kestävän yhteiskunnan perusta. Suuri osa Suomen lapsista ja lapsiperheistä voi hyvin, mutta merkkejä lisääntyvästä pahoinvoinnista on nähtävissä palvelujärjestelmän kuormitusta kuvaavista tiedoista. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista kertovat tiedot eivät kuitenkaan kerro läheskään yhtä huolestuttavasta kehityksestä. (Kurkinen 2005, 31; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 24; Rimpelä 2009, 62–63; Taskinen 2007, 13.)

2000-luvulla julkisissa keskusteluissa on pohdittu, onko vanhemmuus hukassa. Vanhempien epävarmuus ja epätietoisuus omasta roolistaan kasvattajana on lisääntynyt. (Jallinoja 2006, 9, 112–114.) Tutkimus osoittaa, että lapsiperheiden vanhempien keskuudessa on yleistä olla huolissaan omasta vanhemmuudesta ja jaksamisestaan vanhempana. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 38–47.)

Perhetyötä tekevät monet eri tahot, kuten neuvola, päivähoito, lastensuojelun sosiaalityö, järjestöt ja seurakunta (Vilén ym. 2010, 25). Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan sekä seurakunnan työntekijöiden että vapaaehtoisten tekemää toimintaa, jolla vahvistetaan perheiden ja niiden jäsenten jaksamista (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2009, 5). Diakoninen perhetyö on etsivää ja ennaltaehkäisevää työtä, jossa painopiste on vanhemmuuden vahvistamisessa (Vilén ym. 2010, 33).

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla alakouluikäisten lasten vanhempien käsityksiä perheiden haasteista ja tuen tarpeista. Tavoitteena on tuottaa tietoa perhetyön ja diakonisen perhetyön kehittämiseksi Oulun evankelis-luterilaisissa seurakunnissa.

2 PERHE YHTEISKUNNAN YDINYKSIKKÖNÄ

2.1 Perhe käsitteenä

Käsite perhe ymmärretään monimuotoisempänä kuin aikaisemmin. Puhutaan lapsi-, yksinhuoltaja-, uus- ja sijaisperheistä. On muodostunut monivanhempaisia perheitä, erityyppisten perheiden yhdistelmiä ja yhdessä asumisen muotoja, joissa huolehditaan lapsista. Perheen käsitteellinen määrittely vaihtelee eri puolilla Eurooppaa. Yleensä perheeseen luetaan kuuluvaksi sekä biologisin että sosiaalisin perustein sekä aikuisia että lapsia. Perhe-käsitteeseen liitetään avio- liitto ja sukulaisuus, mutta esimerkiksi Norjassa yksineläjät lasketaan täysivaltaisiksi perheiksi. (Uusimäki 2005, 8.)

Perheen määrittely vaihtelee eri kulttuureissa, ja eri tieteenalat määrittelevät perheen eri tavoin. Yleensä mielikuva perheestä liitetään kuitenkin yhteen tai useampaan vanhempaan ja lapseen, joiden välillä on emotionaalinen suhde ja jotka jakavat yhteisen fyysisen tilan, kodin. Todellisuudessa perheen olosuhteet saattavat muuttua elämän varrella, ja kaikki, jotka laskevat itsensä perheeseen kuuluvaksi, eivät ehkä asu samassa kodissa. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 12–13.) Etenkin lapset voivat kutsua muualla asuvaa ihmistä perheensä jäseneksi. Moni suomalainen laskee isovanhempansa kuuluvan perheeseensä ja moni ajattelee eri osoitteissa asuvien vanhempien ja lapsen kuuluvan samaan perheeseen. (Cacciatore 2010, 9.)

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheiksi lasketaan yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat henkilöt tai henkilöt, jotka ovat rekisteröineet parisuhteensa sekä heidän lapsensa. Perheeseen luetaan kuuluvaksi myös jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä lapsettomat avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt. Lapsiperheiksi lasketaan perheet, joissa on ainakin yksi alle 18-vuotias lapsi. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheessä voi olla korkeintaan kaksi perättäistä sukupolvea. Jos asutokunnassa on kui-

tenkin useampia sukupolvia, perheen katsotaan muodostuvan nuorimmasta sukupolvesta lähtien. (Tilastokeskus i.a.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli 1 455 000 perhettä vuoden 2010 lopussa. Määrä oli 4600 enemmän kuin edellisenä vuonna eli perheiden määrä on kasvussa. Koko väestöstä perheisiin kuului 4 065 000 henkilöä. (Tilastokeskus 2011.) Suomen evankelis-luterilainen kirkko toteaa perheen monimuotoisuuden olevan nykypäivän todellisuutta seurakuntien perhetyössä, ja jokainen määrittelee itse, ketkä hänen perheeseensä kuuluvat. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

2.2 Perheen hyvinvointi ja hyvinvointia uhkaavat tekijät Suomessa

Hyvinvointi on käsitteenä monimerkityksinen ja -ulotteinen. Hyvinvointia voidaan määrittää ihmisen tarpeista tai resursseista käsin. Yhdistyneissä Kansakunnissa on luotu ihmisen tarpeisiin perustuva elintasoluokitus. Tämä koostuu kymmenestä osatekijästä, jotka ihmisen tulee voida tyydyttää voidakseen hyvin. Osatekijät ovat terveys, elintarvikkeiden kulutus, koulutus, työllisyys ja työolot, asunto-olot, sosiaaliturva, vaatetus, virkistys ja vapaa-aika sekä ihmisoikeudet. Kun hyvinvointia tarkastellaan resursseista käsin, tarkastelun kohteena ovat ihmisellä käytössä olevat resurssit ja niiden käyttö. Resurssiperäisessä hyvinvointiluokittelussa osatekijöinä ovat esimerkiksi ruotsalaisen elintasotutkijan Sten Johanssonin mukaan terveys, ravintotottumukset, asuminen, kasvuolosuhteet ja perhesuhteet, koulutus, työllisyys ja työolosuhteet, taloudelliset resurssit, poliittiset resurssit sekä vapaa-aika ja virkistys. (Niemelä 2010, 16–18; Siltaniemi, Perälähti, Eronen & Londén 2007, 9–10; Koberg 2004, 27.)

Elinolot kuten asuinolot, työ ja toimeentulo ovat hyvinvoinnin materiaallinen perusta. Terveys, sosiaaliset suhteet, oma kokemus hyvinvoinnista ja omanarvontunto sisältyvät kiinteästi hyvinvointi-käsitteeseen. (Karvonen, Moisio & Simpura 2009, 20.) Perhe on yksi tärkeä hyvinvoinnin osatekijä ihmisen elämässä. Tun-

ne- ja hoivasuhteet, jotka ovat perhe-elämän ytimessä, tuottavat ja ylläpitävät hyvinvointia. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 38.)

Työn, perheen ja vapaa-ajan sosiaalisten suhteiden luonne kytkeytyy toisiinsa. Niiden asettamien vaatimusten yhteensovittaminen on entistä vaikeampaa kasvavien vaatimusten ja jatkuvien muutosten tähden. Työ on kuitenkin ihmisen hyvinvoinnin osatekijä, sillä se merkitsee toimeentulon lisäksi mielekästä toimintaa, sosiaalisia suhteita ja itsensä toteuttamista. Yksi merkittävimmistä haasteista lapsiperheiden arjessa ansiotyön suhteen on, kuinka sovittaa työ ja perhe yhteen. Riittävätkö aika ja voimavarat sekä ansio- että kotityölle ja riittävätkö ansiot ja tulonsiirrot perheen elättämiseen. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 38–44; Kinnunen & Mauno 2002, 99–109; Haapakoski 1998, 148–149.)

Vuonna 2000 toteutettu survey-tutkimus osoitti, että perhe on työn ohella keskeinen elämänalue. Kyselyn mukaan perhe-elämää pidettiin hyvin tärkeänä elämänalueena, ansiotyö hävisi sille jonkin verran. Vapaa-ajan harrastusten tärkeys taas oli selkeästi kahta edellistä pienempi. Vaikka perhettä pidettiin kaikkein tärkeimpänä, työ vei aikaa perhe-elämältä ja monet tekivät ylitöitä. (Blom 2001, 186.) Työ ja perhe -hankkeeseen kuuluneessa tutkimuksessa ilmeni, että kokopäivätyössä olevat haluaisivat viettää enemmän aikaa perheensä kanssa kuin työn takia on mahdollista. (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 34.)

Parhaimmillaan perhe voi toimia vastapainona koulun, työn ja harrastusten mukanaan tuomalle kiireelle ja kuormitukselle. Stakesin Hyvinvointi ja palvelut (HYPA) –hankkeen osana kerättiin vuonna 2006 lapsiperhekysely. Kyselyn tuloksissa kävi ilmi, että yleisiä ilonaiheita perheille ovat juttuhetket, ruokailuhetket sekä yhteiset pelit ja leikit. Yleisimmät perheissä ilmenevät riidan aiheet liittyvät sosiaalistumiseen, joka kaikissa perheissä on käytävä lävitse. Isompien lasten kanssa riitoja aiheutti muun muassa kotityöt ja tietokoneella pelaaminen. Jos erimielisyydet ovat toistuvia ja pitkäkestoisia, voivat ne varjostaa niin lapsen kuin vanhemmankin henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja terveyttä (Rönkä & Sallinen 2008, 55–61; Lammi-Taskula & Bardy 2009, 61–66.)

Entistä suurempi osa lapsista kuuluu pienituloisiin perheisiin. Euroopan Unionin maihin verrattuna Suomessa niin koko väestön kuin lastenkin köyhyysaste on kuitenkin keskiarvoa huomattavasti matalampi. Suomen tilanteessa on huoletuttavaa nopea muutos. Lapsiköyhyys on lähestulkoon kolminkertaistunut vuoden 1990 jälkeen. Yksi selitys lapsiköyhyyden merkittävälle lisääntymiselle on perhepoliittisten tulonsiirtojen jälkeenjääminen hinta- ja ansiotulokehityksestä. Siitä, mitä seurauksia lapsiköyhyydellä on lasten hyvinvoinnille, on vain hyvin vähän tietoa. (Salmi, Sauli & Lammi-Taskula 2009, 78–83, 89; Jäntti 2010, 67–68, 74; Hirvilammi & Laatu 2008, 21; Kansaneläkelaitos 2010.)

Julkisissa keskusteluissa 2000-luvulla on keskusteltu, että vanhemmuus on hukkassa. Ajatellaan, että vanhempien epävarmuus ja epätietoisuus omasta roolistaan kasvattajana on lisääntynyt. Kasvatus on toimintaa, jonka tarkoituksena on auttaa yksilöä sopeutumaan yhteisöön ja näin tukemaan yhteisön normeja, rakenteita ja arvoja. Kasvatus on kulttuuriin sidottua. Esimerkiksi länsimaisessa kulttuurissa korostuu lapsuuden suojelu ja lapsen kuuleminen häntä koskevissa asioissa. Kadotetun vanhemmuuden syyksi esitetään usein yhteiskuntaa, joka on muuttunut entistä vaativammaksi ja materialistisemmaksi. (Järvinen ym. 2007, 94; Jallinoja 2006, 9, 112–114.)

Vanhemmuuden voidaan katsoa alkavan lapsen syntymästä ja jatkuvan läpi koko elämän. Vanhemmuus on jatkuvasti muuttuva tehtävä ja rooli. Vanhemmuuden ja parisuhteen yhteensovittaminen on haasteellista. Vanhemmuuteen vaikuttavat sekä nykyinen elämäntilanne että aikaisemmat kokemukset omasta lapsuudesta ja käsitykset vanhemmuudesta. Perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat vaikuttavat vanhempana toimimiseen. Vanhemmuudessa on mahdollista kasvaa ja kehittyä, eikä siinä ole koskaan valmis. Hyvästä tai riittävän hyvästä vanhemmuudesta ei ole olemassa yhtä tiettyä määritelmää. (Järvinen ym. 2007, 90–91.)

Alle 18-vuotiaiden vanhemmille tehdystä postikyselystä kävi ilmi, että lapsiperheiden vanhempien keskuudessa on melko yleistä olla huolissaan omasta vanhemmuudesta ja jaksamisestaan vanhempana. Huolen taustalta voi olla mo-

nenlaisia tekijöitä. Näitä voivat olla esimerkiksi toimeentulon ongelmat, työkuormitus, parisuhteen ongelmat tai oma terveys. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 38–47.)

Yleisimpiä vanhemmuuteen liittyviä riskitekijöitä, jotka uhkaavat perheen hyvinvointia, ovat mielenterveyden häiriö, päihderiippuvuus sekä puutteellinen kyky hoivata lasta. Esimerkiksi niissä perheissä, joissa on ongelmallista alkoholin käyttöä, lapset kärsivät usein jonkinasteisesta huolenpidon puutteesta tai kaltoinkohtelusta. Vaikka päihteiden runsas käyttö olisi satunnaista, vanhempien humaltuessa lapset voivat tulla laiminlyödyiksi, altistua vaaratilanteille tai kokea turvattomuutta. Yleensä jokainen vanhempi haluaa lapselleen riskitekijöistä huolimatta hyvää. Tämän voimavaran löytäminen ja vahvistaminen voi avata mahdollisuuksia sekä vanhemmalle että lapselle. (Järvinen ym. 2007, 92–93; Holmila, Huhtanen, Martikainen, Mäkelä & Virtanen 2009, 104.)

Parisuhteen ongelmat heijastuvat usein koko perheen hyvinvointiin. Toisaalta taas toimivaa parisuhdetta voidaan pitää voimavarana koko perheen kannalta. Kun perheeseen syntyy ensimmäinen lapsi, muuttuu parisuhde olennaisella tavalla. Muita parisuhteeseen vaikuttavia kriisejä voivat olla esimerkiksi taloudelliset ongelmat, sairaus, kuolema, lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvät muutokset ja työttömyys. Avio- ja avoerojen määrä on noussut Suomessa 1990-luvulla ja sen jälkeen solmituissa liitoissa. Vuonna 2009 avioeroon päättyi 13 527 avioliittoa. Tämä on 56 enemmän kuin vuotta aiemmin. (Järvinen ym. 2007, 88–90; Tilastokeskus 2010.)

Rättyä (2009) on väitöskirjassaan tutkinut diakoniatyöntekijöiden käsityksiä työnsä sisällöstä ja yhteiskunnallisen muutoksen työlle tuomista haasteista. Monet diakoniatyöntekijät kuvasivat, että avioerot ja avoliitot aiheuttavat perheenjäsenille turvattomuutta. Työntekijöiden kuvausten mukaan perheillä on monenlaisia ongelmia, jotka johtuvat uusperhekuvioista ja ongelmista rahan riittävyyden kanssa. Suurten asuntolainojen takia useissa perheissä molempien vanhempien on oltava töissä, mikä tuo lisäpainetta lastenhoidon järjestämiseen.

Perheiden pahoinvointi näyttäytyy vanhempien uupumisena ja lasten turvattomuutena. (Rättyä 2009, 69–70.)

3 PERHEEN TUKEMINEN SUOMESSA

3.1 Lasten oikeuksien yleissopimus perheen tukemisen taustavaikuttajana

Vuonna 1989 kansainvälinen yhteisö alkoi muodostaa sellaista lähestymistapaa lasten hyvinvointiin, joka tukee lapsen kehittymistä niin fyysisesti, henkisesti, sosiaalisesti kuin tunnetasollakin. (Howe 2010.) Tuolloin laadittiin Lasten oikeuksien yleissopimus, joka tuli Suomessa voimaan vuonna 1991 (Unicef 2011).

Perhepolitiikalla pyritään sekä lasten että vanhempien hyvinvoinnin edistämiseen. Tavoitteena on turvata vanhemmille niin aineelliset kuin henkiset mahdollisuudet synnyttää ja kasvattaa lapsia sekä luoda turvallinen kasvuympäristö lapsille. Perhepolitiikalla toteutetaan YK:n lasten oikeuksien yleissopimusta ja muita perhettä ja lasta koskevia kansainvälisiä sopimuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010a.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan perheen ja yhteiskunnan yhteinen tehtävä on huolehtia lapsen oikeuksien turvaamisesta. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen osapuolet ovat vakuuttuneita siitä, että perheellä, joka on yhteiskunnan perusyksikkö, on oikeus saada tarvitsemaansa suojelua ja apua, jotta se pystyy hoitamaan velvollisuutensa yhteiskunnassa. Suomen perustuslain 19. pykälässä todetaan, että julkisen vallan on tuettava perheen mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. (Bardy 2009, 32; Unicef i.a; Perustuslaki 1998/628.)

Yhtenä suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on ollut kustannusten tasaaminen ja erityisesti nuorten lapsiperheiden taloudellinen tukeminen, mikä on linjassa Lasten oikeuksien yleissopimuksen kanssa. Sen mukaan lapsella on oikeus sosiaaliturvaan ja kehityksensä kannalta riittävään elintasoon. Valtio sitoutuu tukemaan vanhempia, jotta nämä pystyvät täyttämään velvollisuutensa turvata lapsen kehitykselle välttämättömät elinolosuhteet. Sopimuksen sanamuodot viittaavat minimielintasoon, mutta sopimustekstissä on heikkoja viittauksia

myös suhteelliseen elintason turvaamisen suuntaan. (Sauli 2001, 166.) Perheiden tukemisessa on Suomessa keskitytty aikaan, jolloin lapset ovat pieniä. Perheitä koskevista taloudellisen tuen muodoista vain lapsilisä koskettaa perheitä, jonka lapset ovat kouluiässä. (Kansaneläkelaitos 2011a; Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

3.2 Julkiset palvelut perhettä tukemassa

Huoli lasten ja perheiden hyvinvoinnista on näyttäytynyt poliittisessa keskustelussa. Valtioneuvostossa on syksystä 2009 asti pohdittu uusi tapoja organisoida lasten, nuorten ja perheiden asioita. Esillä on ollut malli, jossa hallituksessa olisi lapsi- ja perheministeri. Tammikuussa 2011 silloinen Suomen pääministeri Mari Kiviniemi esitti tämän ajatuksen julkisuudessa. (Aula 2010; Yle uutiset 2011.) Samaa ovat aikaisemmin esittäneet esimerkiksi valtiosihteerinä nykyisin toimiva Eeva Kuuskoski ja lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula. Myös Paula Risikko on ottanut asian esille ollessaan peruspalveluministerinä. Kiviniemi perusteli asiaa sillä, että lapsi- ja perheasiat on nykyisin siroteltu monen ministerin tontille. Luontevaksi sijoituspaikaksi uudelle ministerille Kiviniemi näki sosiaali- ja terveysministeriön. (Laaksola 2011, 3; Yle uutiset 2011.)

Kouluikään saakka kokopäivätyötä tekevät vanhemmat ovat saaneet lapsilleen kokopäivähoitoa, mutta kun lapsi aloittaa koulun, vanhemmat ovat uusien haasteiden edessä. Miten lapsi selviää itsenäisesti kouluun, jos vanhemmat menevät aikaisemmin töihin ja miten lapsen iltapäivä sujuu? Pienten koululaisten vanhemmilla on lakisääteinen oikeus lyhentää työaikaa palkattomasti eli pitää niin sanottua osittaista hoitovapaata lapsen toisen lukuvuoden loppuun saakka. Jos lapsi kuuluu niin sanotun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin eli käy koulua 11 vuotta tai lapsella on sairaus tai vamma, on vanhemmalla oikeus olla osittaisella hoitovapaalla pidempään. Kela maksaa osittaisen hoitovapaan ajalta osittaista hoitorahaa. (Lammi-Taskula 2004, 59; Kansaneläkelaitos 2011b.)

Perheen ohella koulu on yksi keskeinen lapsuuden instituutio (Alanen 2005, 176). Merkittävä osa lapsen ajasta kuluu koulussa. Lapsen opettajan yhtenä tehtävänä on tukea vanhempia kasvatustehtävässään, mutta päävastuu kasvatuksesta on vanhemmilla. Viimeaikoina kodin kasvatustuuta on siirretty yhteiskunnallisille kasvatustuutoille. Yhtenä tekijänä tähän on se, että koulu on ottanut opetustehtävän lisäksi lapsen fyysiseen ja psykososiaaliseen huoltoon liittyviä tehtäviä. Perustuslaissa koulut velvoitetaan yhteistyöhön kotien kanssa. Perinteisesti yhteistyö on ollut vanhempien informointia tiedotteilla ja vanhempainiltojen toteuttamista. Viime vuosina yhteistyö on saanut vuorovaikutuksellisia toimintamuotoja muun muassa vanhempainvarteissa, joissa vanhemmilla on mahdollisuus keskustella lapsen kasvatukseen ja oppimiseen liittyvistä asioista. (Mäkelä-Rönholm 2006, 51–52.)

Aamu- ja iltapäiväkerhot tukevat niin kotia kuin koulua niiden kasvatustyössä. Kunnilla on mahdollisuus järjestää tai hankkia aamu- ja iltapäivätoimintaa kunnassa toimivien koulujen ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille. Lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminnalla ehkäistään muun muassa riskitekijöitä, jotka liittyvät lapsen valvomattomaan ajankäyttöön ja yksinoloon. (Opetushallitus 2004, 4, 6.)

3.3 Kunnan ja järjestöjen perhetyö perhettä tukemassa

Perhetyö koetaan hajallaan olevaksi ja epäselväksi sekä palvelujärjestelmässä että perheisiin kohdistuvana työotteena. Monella sektorilla puhutaan perhetyöstä, koska halutaan osoittaa työn olevan suunnattua koko perheelle ja kaikille perheille. Jokainen sektori on asettanut perhetyölle omat sisältönsä, mikä osaltaan selittää perhetyön määritelmän vaikeutta. Perhetyössä painotetaan usein perheen ongelmia ja näihin puuttumista, vaikka perhetyötä tekevät myös koulut, iltapäiväkerhot, päivähoito, neuvolat, seurakunta ja kotipalvelu. Luonnollisesti myös perhe-käsitteen monimuotoisuus aiheuttaa haasteita perhetyölle. (Uusimäki 2005, 179–188.)

Perheille suunnatut palvelut ja palvelumuodot ovat kuntakohtaisia, joten jokainen kunta voi päättää itse tarjoamistaan palveluista. Näin ollen palveluihin liittyvät tarkemmat sisällöt voivat vaihdella paljon siitä huolimatta, että lait velvoittavat joitakin vähimmäispalveluita. (Vilén 2010, 29.) Uusimäen mukaan perhetyötä voidaan luonnehtia neljällä tavalla: Perhetyö on osa palvelujärjestelmää, jolloin se voi olla joko oma uusi sektorinsa tai olemassa olevien sektorien sisällä olevaa toimintaa. Toiseksi perhetyö on yhteistyötä moniammatillisten verkostojen ja perheen kanssa. Kolmanneksi perhetyö on kaikkea toimintaa, jossa käytetään perhekeskeistä tai perhelähtöistä työtapaa ja kyse on erityisesti suhteesta perheeseen. Lisäksi perhetyössä tehdään aina interventioita eli väliintuloja perheeseen. (Uusimäki 2005, 188–189.)

Sosiaalityön perhetyö voidaan jakaa ennaltaehkäisevään ja korjaavaan perhetyöhön. Ennaltaehkäisevän perhetyön tarkoituksena on tukea perheiden elämänhallintaa ja vahvistaa perheiden arjessa selviytymistä tukemalla perheitä omien voimavarojen käyttöönotossa. Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä tarkoitetaan kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista työtä perheen hyväksi. Se voi liittyä vanhemmuuden tukemiseen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamiseen, arjen hallintaan, perheen toimintakyvyn vahvistamiseen uusissa tilanteissa ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen sekä sosiaalisten verkkojen laajentamiseen. Perhetyö ei vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa, vaan se on vapaaehtoisuuteen perustuvaa. (Reijonen i.a.)

Korjaavan perhetyön aloitus puolestaan vaatii lastensuojelun sosiaalityöntekijän lähetteen. Korjaava perhetyö on tehostettua tukea vaikeissa elämäntilanteissa. Korjaava perhetyö on sosiaalityön tukitoimi, johon liittyy myös kontrolli. Lastensuojelu voi velvoittaa perheen osallistumaan työskentelyyn. Korjaavan perhetyön perustehtävänä on lapsiperheiden tukeminen ja kuntouttaminen silloin, kun lapsen huolenpito, tarpeet ja turvallisuus ovat uhattuna. Työskentelyn aloittamisesta, sen pituudesta, seurannasta ja arvioinnista päätetään yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa. (Reijonen i.a.)

Neuvolan toteuttaman perhetyön tavoite on vahvistaa keskustellen perheen voimavaroja vanhemmuudessa, kasvatuksessa, parisuhteessa ja muissa arjen haasteissa ennen kuin ongelmat kasaantuvat niin monimuotoisiksi, kuin lastensuojelun asiakasperheissä. Neuvolan perhetyön kehittäminen ja laajentuminen saivat sysäyksen 2000-luvun alussa, kun Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi Lastenneuvolaoppaan. Oppaassa suositellaan, että neuvoloihin lisättäisiin perhetyön osaamista palkkaamalla perhetyöntekijä jokaista kolmea lastenneuvolan terveydenhoitajaa kohden. Koska neuvolan palvelut ovat statukseltaan neutraaleja, voidaan ajatella avun vastaanottamisen olevan luontevaa. (Järvinen ym. 2007, 39–40.) Nykyisin neuvolatyössä painottuu yhä enemmän sekä vanhemmuuden tukeminen että lapsen ja koko perheen psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Neuvolan tekemään perhetyöhön kuuluvat myös erilaiset perhetyöntekijän vetämät vanhemmuutta tukevat vertaisryhmät ja perhevalmennus. Perhetyöntekijä tekee myös kotikäyntejä ja tarvittaessa ohjaa perheitä muun avun piiriin. (Vilèn ym. 2010, 29.) Neuvolat ovat kuitenkin tukemassa perhettä vain siihen saakka, kunnes lapsi aloittaa koulun.

Myös varhaiskasvatuspalvelujen osana toteutetaan nykyään ennaltaehkäisevää päivähoiton perhetyötä. Työskentelymalli on vasta muotoutumassa ja kehitymässä, mutta toiminta-ajatus on sama kuin neuvolan perhetyöllä. (Järvinen ym. 2007, 39–40.) Toisaalta voidaan ajatella, että kaikki varhaiskasvatus on perhetyötä, koska lähtökohtana on perheiden kohtaaminen ja kasvatuskumppanuus (Vilèn ym. 2010, 30).

Kolmannen sektorin toimijat tekevät myös perhetyötä. Järjestöjen tekemää perhetyötä ohjaa vahvasti niiden omat periaatteet ja ideologiat. Osa järjestöistä on keskittynyt korjaavaan lastensuojelutyöhön ja osa tekee ennaltaehkäisevää työtä. (Uusimäki 2005, 21.) Esimerkiksi Alvari-perhetyö on Ensi- ja turvakotien liiton koordinoimaa, erityisesti lastensuojeluperheille suunnattua kotiin tehtävää työtä, jossa terapeutin auttaminen tapahtuu vuorovaikutuksessa sekä perheen että sen eri verkostojen kanssa. Työ perustuu sopimukseen kunnallisen lastensuojelun kanssa. Työhön kuuluvat eri menetelmät. Näitä ovat sosiaalinen kuntoutus ja arviointi sekä kotona tehtävä työ. Asiakkuus kestää 1–2 vuotta ja

asiakasperheitä on vuosittain noin 350. (Niemi 2002, 10–11.) Muita kolmannen sektorin perhetyön toimijoita ovat muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto (Uusimäki 2005, 22).

3.4 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perhetyö

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon olemassaolo ja opetus perustuvat Raamattuun. Uuden testamentin evankeliumeissa Jeesus puhuu lapsista positiiviseen sävyyn. Jeesus siunaa luoksensa tuodut lapset ja opettaa, että taivasten valtakunta kuuluu lapsille ja lapset ovat esimerkki siitä, kuinka taivasten valtakuntaan pääsee sisälle. Jeesus opettaa, että se, joka ottaa hänen nimessään luokseen lapsen, ottaa luokseen Jeesuksen. (Raamattu, Matt. 18:3; Matt 19:14; Mark. 10:14–16.) Martti Lutherin mukaan vanhemmuus on kaikkein pyhin kutsumus ja velvollisuus. Hänen mukaansa tarvitaan laajempi yhteisö kuin vain perhe kasvattamaan lapsen. (Strohl 2001, 134.)

Kirkon perhetyön juuret löytyvät Raamatun ihmiskuvasta ja elämäkäsityksestä sekä evankelis-luterilaisen kirkon keskeisinä pitämistä asioista. Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten tekemää toimintaa, jolla vahvistetaan perheiden ja niiden jäsenten hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa ja yhteyttä seurakuntaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009, 5.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ”Kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä” (Liite 1) kertoo kirkon pyrkimyksestä tukea perheitä ja suojella lapsuutta (Seurakuntien lapsityön keskus ry 2002). Evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat tekevät ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Esimerkkinä tästä on lasten ja nuorten kerho-, harrastus- ja leiritoiminta, vanhemmuuden tukeminen, perheyhteyttä vahvistavat tapahtumat, perheneuvonta, jumalanpalveluselämä sekä aineellinen ja taloudellinen tuki. Paikallistasolla

seurakunta on kunnan tärkeä yhteistyökumppani lastensuojeluverkostoissa. Siksi molemminpuolinen tunteminen ja moniammatillinen verkostoituminen kunnan ja seurakunnan työntekijöiden välillä on tärkeää. (Kirkkohallitus 2007, 6.)

Kirkon perhetyön päämääränä on toimia niin, että eri-ikäiset perheenjäsenet kokevat Jumalan rakkautta arjessa ja juhlassa, saavat iloa kohtaamisista ja vahvistuvat niistä, oppivat pitämään huolta läheisistään ja itsestään, saavat apua ja kokevat toivoa vaikeuksissa, uskovat elämän mielekkyyteen ja tulevaisuuteen, syvenevät Jumalan tuntemisessa ja löytävät paikkansa seurakunnassa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009, 11.)

Jokelan (2011) väitöskirjassa diakoniatyöntekijät näkivät yksinhuoltajaperheet ja muut apua tarvitsevat lapsiperheet yhtenä tärkeänä asiakasryhmänä, joiden parissa tulisi tehdä työtä (Jokela 2011, 83). Tätä perheisiin kohdistuvaa diakoniatyötä on Rundgren (2008) käsitellyt opinnäytetyössään. Diakoniatyöntekijöiden tekemästä perhetyöstä käytetään käsitteitä diakoniatyön perhetyö, perhediakonia, diakoninen perhetyö ja lapsidiakonia. Diakonisen perhetyön määritelmä on laaja ja jäsentymätön. Rundgrenin mukaan diakoninen perhetyö on paljon muutakin kuin ennaltaehkäisevää perhetyötä, mitä muut seurakuntien työalat jo tekevät. Tyypillisimmät asiakasperheet ovat lastensuojelun tukitoimenpiteiden perheitä. (Rundgren 2008, 6–17.)

Diakonista perhetyötä seurakunnissa tekee joko perhetyön diakoniatyöntekijä tai diakoniatyöntekijä, jonka yhdeksi tehtäväalueeksi on määritelty perhetyö. Diakoninen perhetyö on etsivää ja ennaltaehkäisevää työtä, jossa painopiste on vanhemmuuden vahvistamisessa. Diakonisen perhetyön tarkoituksena on etsiä ja auttaa niitä perheitä, joita seurakunnan tavallinen viikkotoiminta ei tavoita. (Vilèn ym. 2010, 33.)

Rättyän (2009) väitöskirjassa diakoniatyöntekijät kuvasivat diakonisen perhetyön sisällöiksi käsityksen perheestä, perhetyön periaatteet ja perhetyön menetelmät sekä tukimuodot. Diakoniatyöntekijät näkivät monipuolisen perhetyön ja perheiden tukemisen olevan tärkeä osa diakoniatyötä. Diakoniatyöntekijät näki-

vät perheen yksilöistä koostuvana kokonaisuutena sekä vuorovaikutusyksikkönä. Perhetyön periaatteiksi kuvattiin tasavertaisuus, perhelähtöisyys, kiireettömyys, realismi ja yhteistyö. Perhetyön menetelmiin ja tukimuotoihin diakoniatyöntekijöiden mukaan kuuluivat kotikäynnit, vastaanotto, lapsi- ja nuorisotyö, ryhmätoiminta, käytännöllinen tukeminen, emotionaalinen tukeminen sekä ammatilliset valmiudet perhetyössä. (Rättyä 2009, 93–99.)

3.5 Lapsiperheiden tukeminen Oulussa

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen ja palveluiden kehittämiseen tarvitaan paikallista tietoa, sillä hyvinvointi toteutuu paikallisessa ympäristössä (Kurkinen 2005, 32). Oulu on Pohjois-Suomen suurin kaupunki (Oulun kaupunki 2010a). Vuonna 2010 Oulussa asui 139 133 ihmistä. Alakouluikäisiä 7–12-vuotiaita Oulussa oli 8 421, mikä on noin kuusi prosenttia koko Oulun väestöstä. Vuonna 2008 yhden vanhemman perheitä oli 4 730 ja lapsiperheitä, joissa oli kaksi vanhempaa, 13 644. (Oulun kaupunki 2010b, 22–29.)

Lastensuojeluasioissa oululaisia palvelee kolme alueellista lastensuojeluasemaa (Oulun kaupunki 2010a). Lastensuojelu on sekä ehkäisevää että lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun kuuluu lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Ehkäisevää lastensuojelua tehdään lastensuojeluasemien lisäksi äitiys- ja lastenneuvoloissa, muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetustoimessa ja nuorisotyössä. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Kaupungin palveluissa huolehditaan siitä, että vanhempia ja muita lapsen hoidosta vastaavia tuetaan riittävän varhain ja tarkoituksenmukaisin tukitoimin. (Oulun kaupunki 2010c.) Oululaisista perheistä 7 324 sai toimeentulotukea vuonna 2009. (Oulun kaupunki 2010b, 56–59.)

Perheneuvolasta voi saada tukea lasten ja nuorten kehitykseen liittyvissä kysymyksissä sekä perhe-elämän ja parisuhteen vaikeuksissa. Työtä tehdään yh-

dessä lapselle ja perheelle tärkeiden tahojen kanssa. Vuonna 2009 Oulussa perheneuvolan asiakkaina oli 1 573. (Oulun kaupunki 2011; Oulun kaupunki 2010b, 56–59.) Tässä opinnäytetyössä ollaan kiinnostuneita siitä, miten oululaiset vanhemmat kokevat tuen tarpeen olemassaolon ja millaista tukea mahdollisesti kaivataan.

Myös eri järjestöjen paikallisyhdistykset, kuten Mannerheimin lastensuojeluliitto, Ensi- ja turvakotien liiton paikallisyhdistys Oulun Ensi- ja turvakoti ry, Oulun Pelastakaa lapset ry, Oulun seudun Yksin- ja Yhteishuoltajat ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto sekä Auta Lasta ry toimivat Oulussa perheiden tukena.

Evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat Oulussa ovat mukana lapsiperheiden arjessa. Neljä seurakuntaa: Karjasillan seurakunta, Oulujoen seurakunta, Tuiran seurakunta ja Tuomiokirkkoseurakunta muodostavat Oulun evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän (Oulun ev.-lut. seurakunnat i.a.a). Jumalanpalvelusten lisäksi seurakunnissa on monenlaista toimintaa, jota on suunnattu eri väestöryhmille. Lapsia ja lapsiperheitä kohdataan muun muassa perhekirkoissa, -kerhoissa ja -leireillä, pyhäkouluissa, iltapäivätoiminnassa ja kerhoissa sekä leireillä. Lapsityöllä halutaan tukea vanhempien ja kummien antamaa kristillistä kasvatustyötä. Lisäksi tavoitteena on tukea lasten sitoutumista omaan seurakuntaansa ja koko kirkkoon. (Oulun ev.-lut. seurakunnat i.a.b.) Seurakunnat ovat mukana tukemassa ihmisiä eri elämäntilanteissa. Diakoniatyöntekijät tukevat ihmisiä niin taloudellisissa kuin muissa elämään liittyvissä haasteissa. Päivystävä pappi on käytettävissä, kun kaipaa keskustelullista tukea. Perheitä pyritään tukemaan myös perheasiainneuvottelukeskuksissa. (Oulun ev.-lut. seurakunnat i.a.c.)

Oulun seurakuntayhtymän diakonisen lapsi- ja perhetyön toimintamuotoja ovat kotikäynnit ja sielunhoito. Diakoninen lapsi- ja perhetyö tarjoaa ryhmätoimintaa erityisryhmille sekä retkiä ja leirejä erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän perheilleen. Diakoninen lapsi- ja perhetyö palvelee myös lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyväksi työskenteleviä tahoja, kuten lastensuojelua, päivähoi-

toa, nuorisotoimea, Kajaanintullin erityiskoulua, muita kouluja ja oppilaitoksia sekä järjestöjä. (Oulun ev.lut. seurakunnat i.a.d.) Vuonna 2010 Oulun seurakuntien diakonien kohtaamista asiakkaista 14,7% kuului kahden vanhemman lapsiperheisiin ja 9,2% yhden vanhemman perheisiin. (Kirkkohallitus 2011, 100.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Laadullinen lähestymistapa

Tässä opinnäytetyössä lähestymistapana on laadullinen tutkimusote. Lähtökohdiana on todellisen elämän kuvaaminen ja kohdetta pyritään kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ennemminkin löytämään ja paljastamaan tosiasioita, kuin todentamaan jo olemassa olevia väittämiä. Pyrkimyksenä ei ole löytää yleispätevää objektiivista totuutta, vaan subjektiivisia näkemyksiä ja kokemuksia. Koska tutkija ja se, mitä asiasta jo tiedetään, kietoutuvat saumattomasti toisiinsa, objektiivisuutta ei voida täysin saavuttaa. Laadullisessa tutkimuksessa tietoa kerätään ihmisiltä todellisissa tilanteissa. Analyysinä käytetään induktiivista analyysiä eli aineistoa tarkastellaan yksityiskohtaisesti, ja sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. (Metsämuuronen 2006a, 83, 88; Hirsjärvi 2007a, 157.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole aineiston määrä, vaan laatu. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään analysoimaan tapauksia mahdollisimman perusteellisesti ja tutkimuskohde on sijoitettava yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä mahdollisimman yksityiskohtaisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 18.) Tutkijan asema laadullisessa tutkimuksessa on erilainen kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen tekijällä on toiminnassaan tietynlaista vapautta, joka antaa mahdollisuuden joustavaan tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Laadullisen tutkimuksen tekijältä vaaditaan tutkimuksellista mielikuvitusta, esimerkiksi uusien menetelmällisten ratkaisujen kokeilemisestä. Kaikki ratkaisut tulee kuitenkin aina kertoa tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta 1998, 20.)

4.2 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla alakouluikäisten lasten vanhempien käsityksiä perheiden haasteista ja tuen tarpeista. Tavoitteena oli tuottaa tietoa perhetyön ja diakonisen perhetyön kehittämiseksi Oulun evankelis-luterilaisissa seurakunnissa.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Minkälaiset asiat ja elämäntilanteet vanhempien käsitysten mukaan huolestuttavat alakouluikäisten lasten vanhempia?
2. Mitä tukea vanhempien käsitysten mukaan alakouluikäisten lasten perheissä tarvitaan?
3. Mitä alakouluikäisten lasten vanhemmat odottavat seurakunnalta?

4.3 Aineiston kerääminen

Laadullisen tutkimuksen aineistonhankintaan on monia eri vaihtoehtoja. Aineistoa voidaan hankkia esimerkiksi haastattelemalla, havainnoimalla tai kirjalliseen aineistoon perehtymällä. (Metsämuuronen 2006a, 111; Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Aineistonkeruumenetelmänä haastattelun ja kyselyn idea on yksinkertainen. On järkevää kysyä asiaa, kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai perusteluja hänen toiminnalleen. Kyselyn ja haastattelun olennainen ero liittyy tiedonantajan toimintaan. Kyselyssä tiedonantajat täyttävät heille annetun kyselylomakkeen itse valvotusti tai kotonaan. Kyselylomakkeen haasteena on, ettei kysymyksiä pysty tarkentamaan tarvittaessa eikä mahdollisuutta lisäkysymyksille ole kuten haastattelussa. Jotta tästä ei aiheutuisi merkittävää haittaa, kysymysten muotoilu on syytä harkita tarkkaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–73.)

Tässä opinnäytetyössä lomakekysely oli haastattelua sopivampi vaihtoehto, sillä lomakekyselyssä oli mahdollista kerätä aineistoa useammalta vanhemmalta. Laajemman aineiston kerääminen katsottiin tarpeelliseksi, jotta kysely tuottaisi tuloksia, joita voidaan käyttää seurakunnan perhetyön kehittämiseen. Li-

säksi vastaajien anonyymius toteutuu lomakekyselyssä haastattelua paremmin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36–37; Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.)

Aineisto kerättiin avoimia kysymyksiä sisältävillä kyselylomakkeilla (Liite 3) neljän eri alakoulun vanhempaintoimikuntiin kuuluvilta vanhemmilta. Kyselylomakkeen alussa oli kaksi strukturoitua kysymystä, joiden jälkeen esitettiin avoimia kysymyksiä. Kysymykset olivat pääosin avoimia, koska haluttiin selvittää vastaajien omaa näkemystä. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajan ilmaista itseään omin sanoin. Ne eivät ehdota valmiita vastauksia, jolloin käy ilmi vastaajan tietämys aiheesta ja se, mikä on vastaajan ajattelussa keskeistä. (Hirsjärvi 2009, 201.) Strukturoituja kysymyksiä käytettiin vain niissä kysymyksissä, joiden osalta ei ollut mielekästä esittää avointa kysymystä. Vastaaminen on myös helpompaa aloittaa kysymyksistä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Usein perhemuotoa kysyttäessä lomakkeissa käytetään strukturoituja kysymyksiä, mutta koska perhemuodot ovat moninaiset, haluttiin tässä opinnäytetyössä, että vastaaja saa määritellä perhemuodon itse.

Kyselyyn osallistuvat koulut valittiin eri puolilta Oulua sen mukaan, missä toimii aktiivinen vanhempaintoimikunta. Kyselyiden toteuttamiseen pyydettiin luvat koulujen rehtoreilta ja vanhempaintoimikuntien yhteyshenkilöiltä. Opinnäytetyön aiheita käytiin esittelemässä kolmen koulun vanhempaintoimikunnan kokouksessa. Kahdella koululla kyselylomakkeet jätettiin esittelyn päätteeksi postimerkillä varustettuine palautuskuorineen osallistujille. Opettajat lupasivat toimittaa kyselylomakkeet myös niille vanhempaintoimikuntiin kuuluville, jotka eivät olleet paikalla. Yhdellä koululla sovittiin, että lomakkeiden jakamisen hoitaa koulun rehtori. Neljännen koulun vanhempaintoimikunnan kokoukseen ei päästy osallistumaan, jolloin lomakkeet toimitettiin henkilökohtaisesti vanhempaintoimikunnan yhteyshenkilölle, joka jakoi lomakkeet eteenpäin. Lomakkeita jaettiin 64 kappaletta, joista palautui 26. Vastausprosentiksi muodostui siis 40,6 %.

Kun kyselytutkimus kohdistuu valikoimattomaan joukkoon, on tavallista, että vastausprosentti jää alhaiseksi. Parhaimmillaan vastauksia saadaan 30–40 prosenttia lähetetyistä lomakkeista. Jos kysely kohdistetaan jollekin erityisryhmälle,

kuten tässä tapauksessa vanhempainoimikuntiin kuuluville vanhemmille, voidaan odottaa korkeampaa vastausprosenttia erityisesti silloin, kun aihe on heidän kannaltaan olennainen. (Hirsjärvi 2009, 196.) Tässä opinnäytetyössä vastausprosentti jäi melko alhaiseksi. Lomakkeita palautui kuitenkin riittävästi analysoitavaksi, sillä kyseessä on laadullinen opinnäytetyö, jolloin pyrkimyksenä ei ole löytää yleispätevää objektiivista totuutta, vaan subjektiivisia näkemyksiä ja kokemuksia (Hirsjärvi 2007a, 157).

4.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Analyysin aluksi on päätettävä, mikä aineistossa erityisesti kiinnostaa. Tämän jälkeen aineisto käydään läpi niin, että vain aineisto, joka sisältyy tutkijan kiinnostukseen, säilyy analysoitavaksi. Tämä aineisto luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään. Lopuksi kirjoitetaan vielä yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–92; Alasuutari 2007, 50; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 24–29.)

Tässä opinnäytetyössä haluttiin kuvailla vanhempien käsityksiä perheiden haasteista ja tuen tarpeista ilman ennako-odotuksia. Työssä haluttiin saada vanhempien ääni kuuluviin, minkä vuoksi analyysinä käytettiin aineistolähtöistä analyysiä. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti aineistosta. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysin toteutukseen ja lopputulokseen ei aikaisemmillä havainnoilla, tiedoilla ja teorioilla tutkittavasta ilmiöstä pitäisi olla vaikutusta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95; Eskola & Suoranta 2000, 19; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 25–26.) Opinnäytetyön aineistoa lähestyttiin ilman ennako-odotuksia esimerkiksi siitä, millaista tukea perheet tarvitsisivat.

Aineiston analysointi alkoi, kun lomakkeiden palautuspäivämäärä umpeutui. Aluksi vastauslomakkeet numeroitiin ja luettiin huolella, jotta aineisto tuli tutuksi. Aineiston purkaminen alkoi puhtaaksikirjoittamisella. Ennen analyysin aloitta-

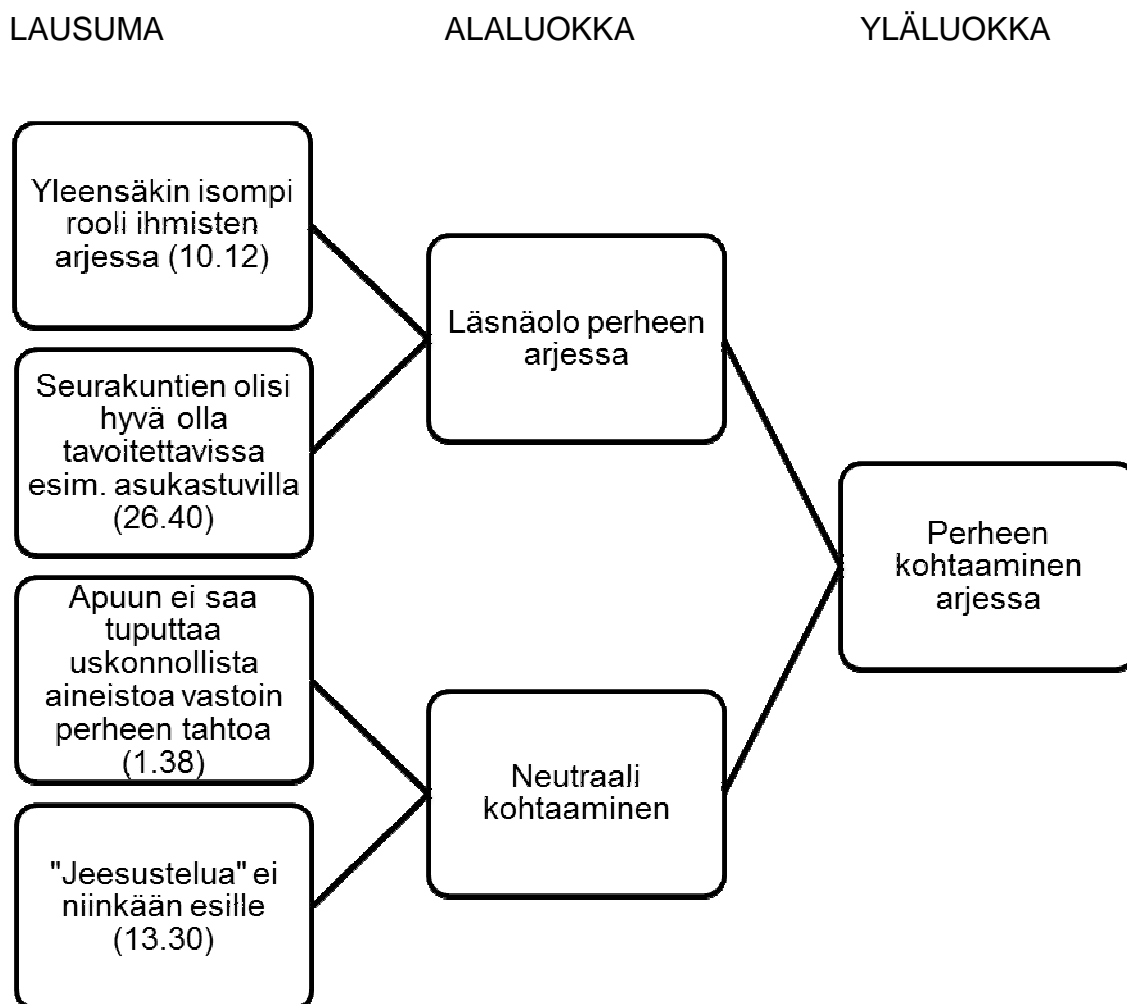
mista on valittava analyysiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana, lause, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus. Analyysiyksikön valintaan vaikuttaa tutkimustehtävä sekä aineiston laatu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 25–26.) Tässä työssä aineiston analyysiyksiköksi valittiin lausuma, sillä se mahdollisti sen, että vastauksista voitiin ottaa mukaan joko yksittäinen sana tai lause sen mukaan, mikä oli kulloinkin tarkoituksenmukaista.

Ensimmäistä tutkimuskysymystä kohden lomakkeessa oli kaksi avointa kysymystä, toista tutkimuskysymystä kohden kolme kysymystä ja kolmatta tutkimuskysymystä kohden yksi kysymys. Lausumat kirjattiin tutkimuskysymyksittäin. Esimerkiksi tutkimuskysymyksen 1. *Minkälaiset asiat ja elämäntilanteet vanhempien käsitysten mukaan huolestuttavat alakouluikäisten lasten vanhempia?* alle kirjattiin seuraavanlaisia lausumia: *Työn määrä lisääntyy jatkuvasti* (1.1), *Oma työ* (2.3) ja *köyhyys* (4.8). Ensimmäinen numero tarkoittaa vastaajaa ja toinen numero kertoo, monesko vastaajan lausuma on kyseessä.

Ensimmäinen vaihe aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on pelkistäminen eli aineistolta kysytään tutkimustehtävän mukaisia kysymyksiä (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 26). Aineistoa tarkasteltaessa keskitytään siihen, mikä on kysymyksenasettelun kannalta olennaista. Näin tutkimusaineisto pelkistyy hallitavamaksi määräksi raakahavaintoja. Pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään samansisältöisten ilmaisujen joukoksi ja samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään samaan luokkaan. Tähän päästään etsimällä havaintojen yhteinen piirre tai nimitäjä. Luokalle annetaan sen sisältöä kuvaava nimi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101; Alasuutari 1999, 40.)

Pelkistäminen voi olla tiedon tiivistämistä tai pilkkomista. Pelkistämisessä karsitaan aineistosta tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Aineiston pelkistäminen tehtiin niin, että aukikirjoitetusta aineistosta etsittiin kuvaavia ilmaisuja esittämällä tutkimustehtävän kysymyksiä aineistolle ja merkittiin ne alleviivamalla erivärisillä kynillä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tämän jälkeen samansisältöiset lausumat listattiin erilleen samaan ryhmään ja muodostettiin näistä alaluokka, jolle annettiin sen sisältöä kuvaava nimi (kuvio 1). Erityisesti tämä

vaihe oli työläs, sillä luokkia jouduttiin yhdistelemään ja tarkastamaan useaan kertaan analyysin edetessä.

Kuvio 1. Esimerkki lausumien luokittelusta

Ryhmittelyn jälkeen sisällönanalyysissä on vuorossa aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi. Tässä vaiheessa yhdistetään samansisältöisiä luokkia, joista muodostuu yläluokkia. Abstrahointia voidaan jatkaa niin kauan, kuin se on aineiston sisällöstä riippuen mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 29). Tässä työssä jokaista tutkimuskysymystä kohden muodostui kolme yläluokkaa, jotka yhdistettiin yhteisellä pääluokalla.

Tutkimus ei ole valmis vielä siinä vaiheessa, kun tulokset on analysoitu, vaan tuloksia on tulkittava ja selitettävä. Tutkijan on pohdittava analyysin tuloksia ja tehtävä niistä omia johtopäätöksiä. Tutkijan tulee pohtia tuloksia kokonaisvaltaisesti ja pohtiessaan tutkijan tulisi harkita useampia tulkintoja. Vielä tulosten analysointikaan ei riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia, vaan tutkijan tulisi pyrkiä luomaan synteesejä, jotka kokoavat yhteen pääseikat ja antavat vastaukset asetettuihin ongelmiin. Tutkimuksesta tulisi siis löytää yleiskäsitteet ja olennaiset vastaukset tutkimuksen ongelmiin. On myös pohdittava, millaista laajempaa merkitystä tutkimuksen tuloksilla voisi olla. (Hirsjärvi 2007b, 224–225.)

5 TULOKSET

5.1 Arjen haasteet alakouluikäisten lasten vanhempia huolestuttavina tekijöinä

Vanhempaintoimikunnissa mukana olevat vanhemmat kokivat, että asiat, jotka alakouluikäisten lasten vanhempia huolestuttavat, liittyvät lapsen kasvun kysymyksiin ja vanhempien hyvinvointiin. Lisäksi vanhempia huolestuttavana tekijänä nähtiin erityistilanteiden kohtaaminen. (kuvio 2.)

5.1.1 Lapsen kasvamiseen liittyvät haasteet

Vanhempien vastauksista kävi ilmi, että lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyi vanhempia huolestuttavia asioita. Vanhemmat näkivät haasteina joitakin kasvatuksen kysymyksiä. Lisäksi kouluun ja lapsen vapaa-aikaan liittyi tekijöitä, jotka kuormittivat perheitä.

Lapsen kasvun ja kehityksen haasteista vanhemmat nostivat esiin esimerkiksi oppimisvaikeudet, pitkäaikaissairaudet ja murrosiän. Vanhemmat puhuivat myös levottomuudesta, joka näkyi lapsissa.

Lapsen kasvaminen on itsessään haastavaa, ihan normielämässä kysytään vanhemmilta pitkää pinnaa normien ja perheen sääntöjen noudattamisessa.

Kasvatuskysymyksissä keskeiset haasteet liittyivät rajojen kokeiluun ja yhteisiin sääntöihin. Vastauksissa ilmeni huoli siitä, kykenevätkö vanhemmat ottamaan vanhemman roolin perheessä. Rajoista kiinnipitäminen nousi vanhempien keskuudessa yleiseksi haasteeksi. Eri perheiden erilaiset säännöt aiheuttivat joskus ongelmallisia tilanteita. Vastauksissa nostettiin esille yhteiskunnan muuttuminen ja sen erilaisuus verrattuna vanhempien lapsuuteen. Television ja pelien rooli huolestutti vanhempia. Internet ja sosiaalinen media nähtiin haastavina, koska

se ei ole kaikille vanhemmille tuttu toimintaympäristö. Vanhempia mietitytti kilpailu- ja pudotuspelien vaikutus lapsen maailmankuvaan

Vanhemmat eivät hallitse sosiaalista mediaa riittävän hyvin, aikatauluja on vaikea sopia ja valvoa, vanhemmat väsyvät töissä kohtuuttomasti eivätkä jaksa hoitaa lapsiaan.

Kyselyssä kävi ilmi perhettä koettelevia tekijöitä, jotka liittyivät lapsen koulunkäyntiin ja vapaa-aikaan. Koulumaailman paineet ja lapsen mahdolliset kouluvaikeudet heijastuivat kyselyn mukaan perhe-elämään. Lisäksi koulujen lomajat olivat haasteellisia yhteen sovitettavia vanhempien työn kanssa. Lapsen koulussa kohtaaman kiusaamisen nähtiin vaikuttavan koko perheeseen.

Useat vastaajat kokivat harrastusten olevan hyväksi lapsille, mutta olivat huolissaan liiasta harrastamisesta. Harrastuksiin kuljettaminen koettiin jossain määrin rasitteeksi. Toisaalta vastauksista kävi ilmi, ettei lasten kuljettaminen aina ole taloudellisista resursseista johtuen mahdollista, vaikka halua olisi. Kyselyn vastauksissa ilmeni huoli siitä, että vähävaraisuudesta johtuen kaikilla lapsilla ei ole mahdollisuuksia harrastaa.

Yhteinen aika on vähissä –vanhemmilla pitkät työpäivät, lasten harrastukset tyypillisesti vievät vuosi vuodelta enemmän aikaa – ovat silti lapsille tosi tärkeitä. Ei ole aikaa olla rauhassa yhdessä.

Vastaajien huoli vapaa-ajan osalta ei liittynyt vain harrastusten määrään ja niissä kulkemiseen. Huolta aiheuttivat myös lasten kaverit ja huoli kavereiden huonosta vaikutuksesta.

5.1.2 Vanhemman hyvinvointiin liittyvät haasteet

Monet vanhemmat kokivat väsymystä ja olivat huolissaan jaksamisestaan. Vanhempien voimavaroja kuormittivat monet eri tekijät, jotka olivat haaste vanhempien hyvinvoinnille. Työelämä vei aikaa ja voimia, samoin tavallinen, mutta kiireinen arki. Ongelmat parisuhteessa, tukiverkoston puuttuminen ja taloudelliset ongelmat vaikuttavat vanhempien hyvinvointiin.

Vanhemmat kokivat, että työelämässä ei ole juuri joustomahdollisuuksia. He kokivat, että työelämä vaatii nykyään niin paljon, että se vie voimat, jolloin ei kotona enää jaksa. Työelämä nähtiin perhe-elämän kannalta haasteellisena myös aikataulullisessa mielessä. Vanhemmat kokivat vaikeana, kun lapset pääsevät varhain koulusta vanhempien ollessa vielä töissä. Erityisesti loma-ajat nousivat vanhempien vastauksissa esiin.

Työssäkävillä työn vaativuus vie voimat.

Lasten pitkät kesälomat -> miten limität vanhempien lomat niin että eivät lapset joudu olemaan yksinään liian kauaa. Kaikilla ei ole tukiverkkoja lähellä.

Vanhemmat kuvasivat arkea kiireiseksi. Esimerkiksi kotityöt jäivät viikonlopuille, jolloin ei jäänyt aikaa palautua viikon työstä. Kyselyn vastauksista ilmeni, että vanhemmat toivovat, että he ehtisivät viettää enemmän aikaa yhdessä perheen kanssa. Tämä aika on vähissä niin vanhempien työn kuin lasten harrastusten takia. Vanhemmat kirjoittivat myös kiireisestä ilmapiiristä, joka vaikuttaa perheiden arkeen.

Kyselyn vastauksissa kävi ilmi, että parisuhde on vanhemmille voimia antava, kun se on kunnossa. Jos parisuhteessa on ongelmia, se verottaa vanhempien jaksamista. Vastauksissa ilmeni tukiverkoston tärkeys. Jos tukiverkot eivät olleet lähellä, se koettiin perhettä kuormittavana seikkana. Tukiverkko nähtiin tärkeänä myös silloin, kun on tarvetta ulkopuoliselle avulle. Vastauksissa tuotiin ilmi taloudelliset ongelmat, joita perheellä saattaa olla. Huoli ja stressi toimeentulosta näkyvät konkreettisesti perheen arjessa. Stressi näkyy vanhempien voimavaroissa, huolena tulevaisuudesta.

Parisuhteen ollessa kunnossa saa tukea ja voimaa siitäkin, jos kaikki ei ole hyvin ei jaksa nuoren kanssa.

Lapsiperheet, joissa ”ruuhkavuodet”, eivät jaksa aina hakea/taistella avun saamista itsenäisesti

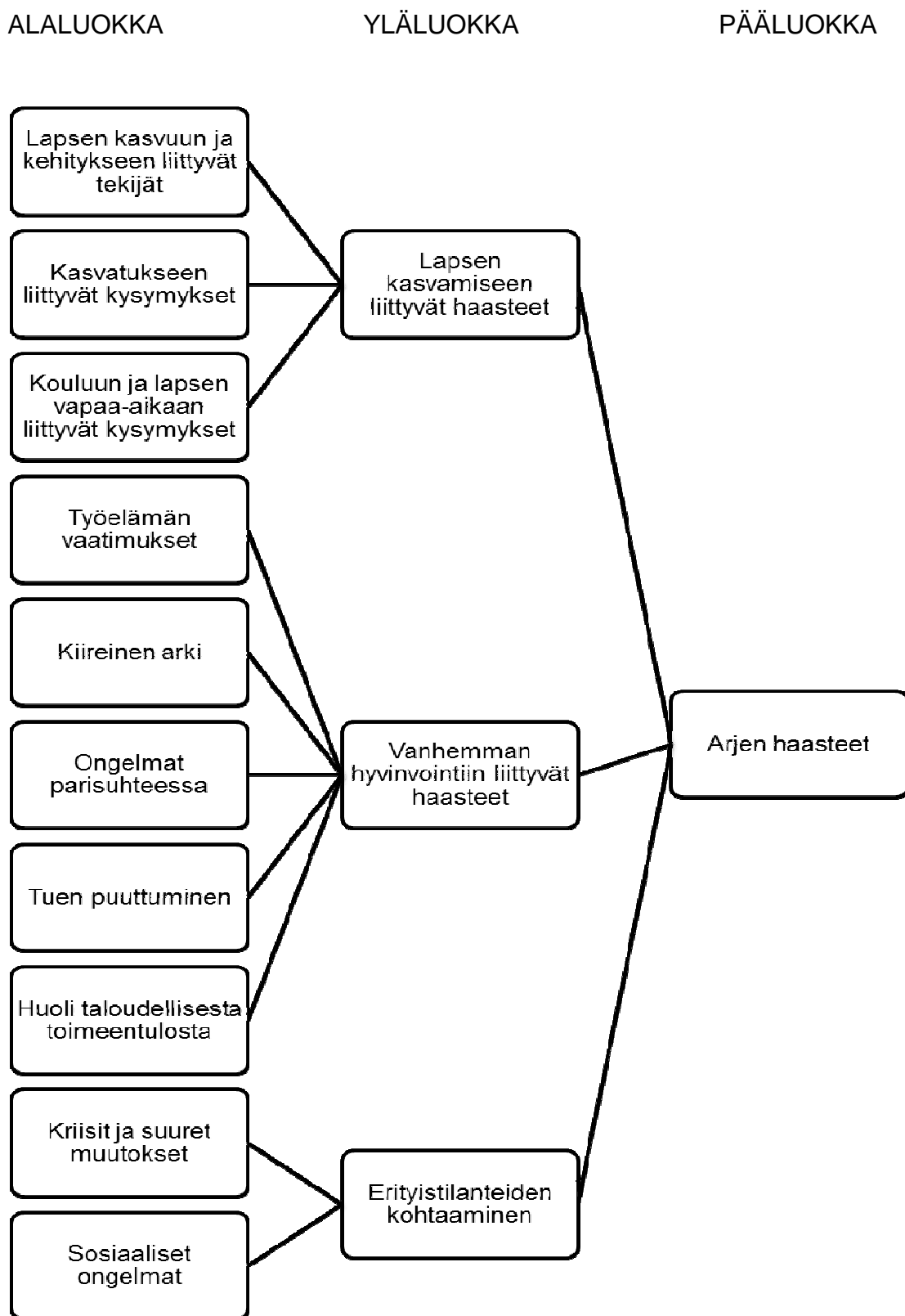
5.1.3 Erityistilanteiden kohtaaminen

Kyselyyn vastanneet vanhemmat nostivat esille tavalliseen arkeen kuuluvia asioita, jotka jossain määrin koettelevat perheitä. Vanhemmat kirjoittivat myös erityistilanteista, kriiseistä ja suurista muutoksista sekä sosiaalisista ongelmista, jotka asettivat paineita perhe-elämälle.

Vastauksissa nostettiin esiin muun muassa seuraavia kriisejä: avioero, sairastuminen ja kuolema. Vastauksissa ilmeni, että muutto vieraalle paikkakunnalle on muutos, joka voi koetella perhettä. Vastanneiden vanhempien mukaan työttömyys koettelee perhettä. Köyhyys koettiin perhettä koettelevana tekijänä. Vanhemmat näkivät mahdollisen päihde- ja huumeriippuvuudet perheen uhkatekijöinä.

Köyhyys, ero tai kriisi, kuolema tai sairaus lähipiirissä, lapsen pitkäaikainen sairaus ja sen aiheuttamat vaikeudet.

Varmaankin avioerot, muutto toiselle paikkakunnalle, uusperheet, mikä tahansa isompi muutos perheessä.

Kuvio 2. Alakouluikäisten lasten vanhempia huolestuttavia asioita kuvaavat luokat

5.2 Kokonaisvaltainen tuki alakouluikäisten lasten perheiden tarvitsemana tukena

Vastauksissa tuli ilmi, että alakouluikäisten lasten perheet tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea. Vastaajien mielestä tuen tulisi olla perheen tarpeista lähtevää tukea arkisiin asioihin. He pitivät tärkeänä perhemyönteisen ilmapiirin edistämistä. Tuen tulisi olla helposti saatavaa. (kuvio 3)

5.2.1 Tukea perheen arkeen

Vastaajien mielestä perheet tarvitsevat tukea ja apua arkisiin käytännön asioihin, kuten lastenhoidon järjestämiseen ja kotitöiden tekemiseen. He mainitsivat, että olisi hyvä saada välillä apua esimerkiksi ruuanlaittoon ja siivoukseen. Lastenhoitoapua kaivattiin erityisesti tilanteisiin, joissa lapsi sairastuu yllättäen. Vastaajat näkivät, että monet perheet tarvitsisivat enemmän taloudellista tukea.

Käytännön asioiden (siivous, ruuanlaitto, pyykit, kodinhoito yms.) hoitamiseen ei jää aikaa jos antaa aikaa lapselle ja perheelle (ja itselle vähän lehden verran) iltaisin. Kaikki ”työt” jää viikonlopulle, jolloin ei enää jaksaa! Tukea käytännön asioihin – kuten entisajan kodinhoitajien tehtävät olivat. Olisi hyvä, jos voisi vaikka ostaa kohtuu edullista kodinhoitopalvelua; joku tekisi pari kertaa viikossa iltapäiväruokaa ja siivoaisi ennen perheen kotiintuloa (esim 4h iltapäivä). Voisihan tätä ostaa – mutta kun rahat ei riitä asuntolainojen ja asumiskustann, jälkeen...vaikka molemmat vanhemmat käy ”koko-päivä” töissä.

Vastaajat pitivät tärkeänä myös sosiaalisen tuen saantia. Keskusteluapua kaivattiin esimerkiksi avioerotilanteissa ja sairastumisen tai kuolemantapauksen kohdatessa. Vastaajat nostivat esille parisuhdetoiminnan ja perhekahvilatoiminnan tärkeyden. Vastaajat kaipasivat lisää tiedollista tukea erityisesti kasvatukseen liittyviin kysymyksiin. Vastauksissa tuli ilmi, että myös ohjeita ja esimerkkejä siitä, miten vaikeuksista selvitään, olisi hyvä olla saatavilla. Tuen muodoksi vastaajat esittivät esimerkiksi vanhempainiltoja, jossa asiantuntija olisi alustamassa. Vastaajat näkivät, että perheet kaipaavat myös selkeää tietoa siitä, mistä hakea apua, kun sitä tarvitsee.

Olisi hyvä, että koulussa jaettaisiin vanhemmille esimerkiksi tiedote, johon olisi koottu tietoja mistä apua tarvittaessa sitten voisi hakea. Monesti pulmatilanteessa hankaluutena on juuri se, ettei tiedä mistä apua voisi saada. Lista avun tarjoajista voisi mielestäni sisältää myös muuta kuin erityisopettajan ja terveydenhoitajan yhteystiedot. Esim. tyttöjen talo, Hyvänmielen talo, mielenterveyden keskusliitto, Syli ry (=syömishäiriöliitto) srk jne...

Vastaajat näkivät, että alakouluikäisten lasten perheet kaipaavat yhtenä tuen muotona sekä lapsille että perheille suunnattua järjestettyä vapaa-ajantoimintaa. Vastaajat kokivat, että esimerkiksi tapahtumat ja kerhot antavat tukea perheen arkeen. He kokivat, että myös perheen tavallinen yhteinen aika tukisi perhettä, jos sitä olisi enemmän.

5.2.2 Perhemyönteisen ilmapiirin edistäminen

Vastaajat olivat sitä mieltä, että perheiden tukeminen on poliittinen asia. Heidän mielestään yhteiskunnassa tulisi edistää perhemyönteisen ilmapiirin luomista. Eri järjestöjen lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa pitäisi tukea. Erityisesti työelämässä pitäisi olla mahdollista joustaa työaikajärjestelyissä niin, että työajan lyhennys olisi mahdollista.

Vastaajat nostivat esille, että lapsille ja nuorille tulisi olla tasavertaiset mahdollisuudet harrastaa. Pitäisi tarjota edullisia tai ilmaisia harrastuksia sopivan matkan päästä kotoa, jolloin kuljetus ei olisi ongelma. Palveluiden korkeaa hintatasoa pidettiin osittain esteenä tuen saamiselle. Vastaajien mielestä apua pitäisi olla helposti saatavilla ja kouluterveydenhuolto pitäisi olla helpommin saavutettavissa. Esimerkiksi perhekahvilatoimintaa toivottiin järjestettäväksi myös iltaisin.

Parisuhdetoimintaa, jossa lasten hoito jota on ollutkin, pitäisi laajentaa ja lisätä. Monesti työssä käyvä perhe jää ulkopuolelle. Voisi olla perhekahvilatoimintaa iltaisin (purkuparkki, kohtausparkki).

Vastaajat olivat sitä mieltä, että avoimemman vuorovaikutuksen luominen tukisi alakouluikäisten lasten perheitä. He olivat huolissaan siitä, että ohjeita kasva-

tukseen on liikaa ja kaikki vanhemmat eivät uskalla luottaa omaan kykyynsä tehdä ratkaisuja.

Tällä hetkellä on liika ns. asiantuntijoiden ohjeita kasvatukseen, vanhemmat ovat kuin pässit narussa eri ohjeiden viidakossa, ei osata enää tehdä omia ratkaisuja tai uskota että ilman asiantuntijoiden apua voi kasvattaa ”oikein”.

Vastaajat kaipasivat tiiviimpää yhteistyötä kodin ja koulun välille ja pitivät tärkeänä, että opettajat saisivat tukea, jotta pystyisivät havaitsemaan ja puuttumaan ongelmiin mahdollisimman vahaisessa vaiheessa. Muutenkin verkostoitumista eri toimijoiden välillä pidettiin tärkeänä. Vastaajat kaipasivat myös lisää rohkeutta vanhemmille puhua ongelmista ja hakea niihin apua.

Tukea todella tarvitsisi tämän ikäisten kanssa. Päiväkoti-iässä kasvatusalan ammattilaisten + neuvolan tuki koko ajan mutta kun lapsi menee kouluun vanhemmat jäävät enemmän yksin.

5.2.3 Matalan kynnyksen tuen tarve

Tuen hakupaikkoina vastaajat nostivat esille sekä ammattilaiset että muut vanhemmat. Vastaajat korostivat erityisesti tukiverkoston merkitystä. Myös seurakunta ja järjestöt mainittiin mahdollisina tuen hakupaikkoina. Vastaajat korostivat yhteyttä lasten kavereiden vanhempiin ja muihin aikuisiin. Myös rajojen asettamisessa koettiin vertaistuellan merkitystä. Yhteisten rajojen sopiminen lasten kavereiden ja heidän vanhempien kanssa nähtiin tärkeänä. Samoin koulun yhteiset säännöt esimerkiksi talvipukeutumisen osalta koettiin hyväksi.

Yhteisesti sovittuja pelisääntöjä esim. kotiintuloajat sovitaan naapurin, koulukaverin yms. lasten vanhempien ja lasten kanssa. Lapset otettava mukaan asian päättämiseen, jotta he sitoutuvat siihen.

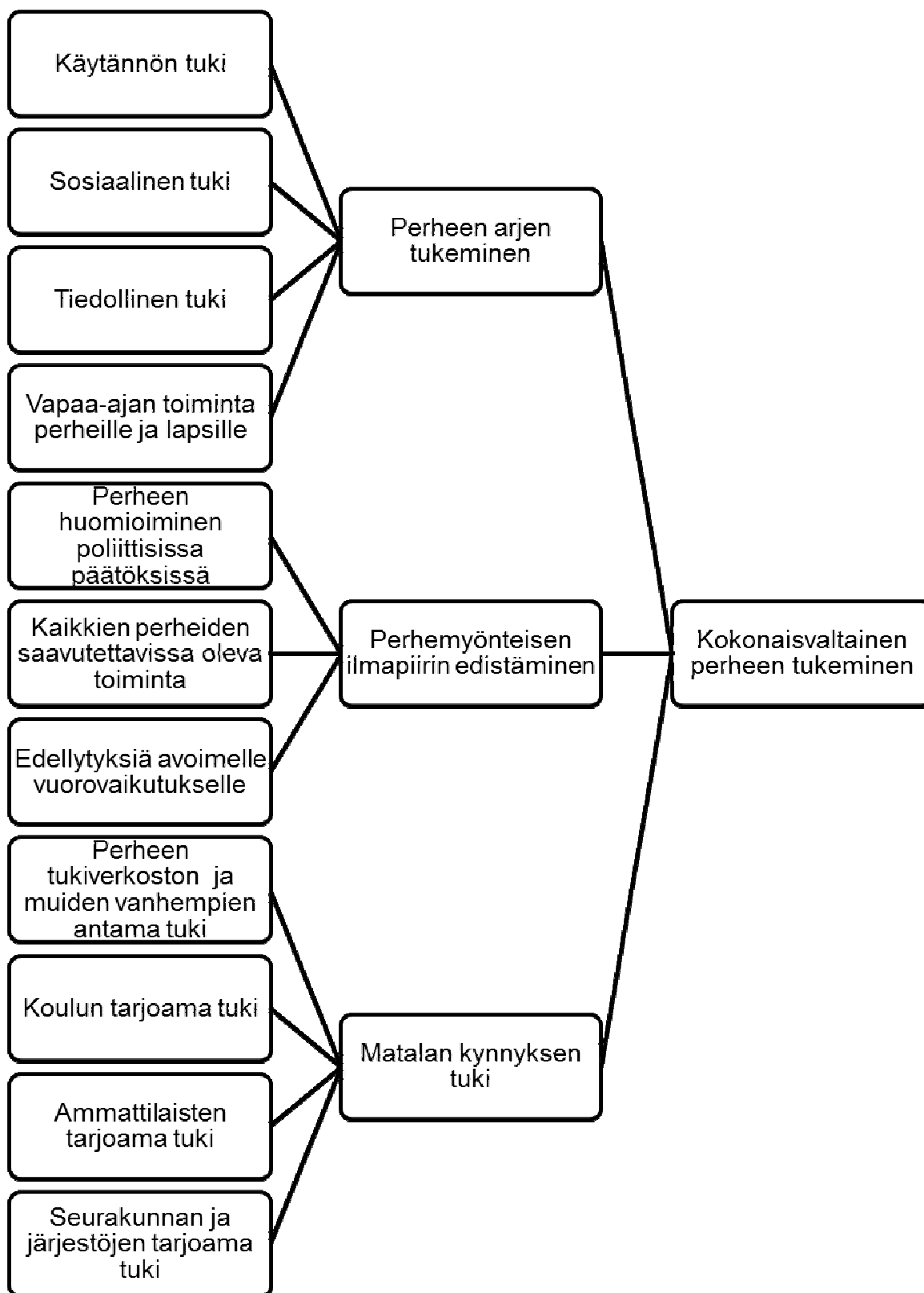
Vastaajat näkivät koulun olevan tärkeässä asemassa tuen antajana. Hyvää yhteistyötä koulun kanssa pidettiin tärkeänä tekijänä. Vastaajat mainitsivat, että voisivat ottaa ongelmissa yhteyttä kouluterveydenhoitajaan, mutta sen tavoitet-

tavuudessa on puutteita. Myös koulun oppilashuoltoryhmät koettiin tärkeinä tu-
en hakupaikkoina.

ALALUOKKA

YLÄLUOKKA

PÄÄLUOKKA

Kuvio 3. Alakouluikäisten lasten perheiden tarvitsemaa tukea kuvaavat luokat.

5.3 Perheen tuen tarpeisiin vastaaminen vanhempien odotuksena seurakuntaa kohtaan

Kyselyn tuloksista kävi ilmi, että vanhemmat odottavat, että seurakunta vastaa erilaisiin tuen tarpeisiin, joita perheellä on. Seurakunnan odotettiin tukevan perheitä ja kohtaavan heitä arjen keskellä. Lisäksi seurakunnalta odotettiin vapaa-ajan toimintaa. (kuvio 4)

5.3.1 Perheen tukeminen

Vastaajat odottivat seurakunnalta konkreettista apua arkeen, kuten edullista kodinhoitoapua. Myös taloudellista tukemista pidettiin tärkeänä. Konkreettisen avun lisäksi vanhemmat odottivat seurakunnalta henkistä ja hengellistä tukea arkeen. He mainitsivat vastauksissaan odottavansa muun muassa keskusteluapua, messuja, joiden yhteyteen esim. edullinen lounas ja lapsille vertaisryhmiä, joissa käsitellä vanhempien eroa. Kyselyyn osallistujat pitivät seurakunnan tehtävänä myös tiedon jakamista, kuten luentoja. Vanhemmat pitivät tärkeänä uusien toimintamallien kehittämistä. Esimerkiksi toivottiin vertaisryhmiä lapsille, joissa lapset voisivat käsitellä vanhempien eroa. Vastauksissa toivottiin toimintaa, jossa eri sukupolvet voisivat kohdata toinen toisensa. Myös yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa pidettiin tärkeänä.

Yleensäkin isompi rooli ihmisten arjessa. Uusia toimintamalleja tarvitaan.

Tulisikohan kasvatusaiheisille luennoille ihmisiä? Toimintatempauksia esim. koululla perhetapahtuma jossa tekemistä aikuisille ja lapsille yhdessä. Askartelua, liikuntapiste jne. Vapamuotoista yhdessäoloa jossa tulisi naapurit ja srk:n työntekijät tutuiksi. Näin olisi helpompi ottaa yhteyttä vaikeampanakin aikana kun ihmiset ovat tutumpia.

5.3.2 Perheen kohtaaminen arjessa

Vastaajat pitivät tärkeänä, että seurakunta on esillä kouluissa ja päiväkodeissa. Seurakunnan työntekijöiden kaivattiin muutenkin jalkautuvan seurakunnan tilojen ulkopuolelle. Vastauksista kävi ilmi, että monet kaipaavat tietoa seurakunnan toiminnasta.

Ehkä seurakunta voisi tarjota aktiivisemmin tietoa, mitä heillä on tarjonnassa. (Rippikoulun jälkeen ja sitä ennen tuli postia mutta siihen se on jäänyt)

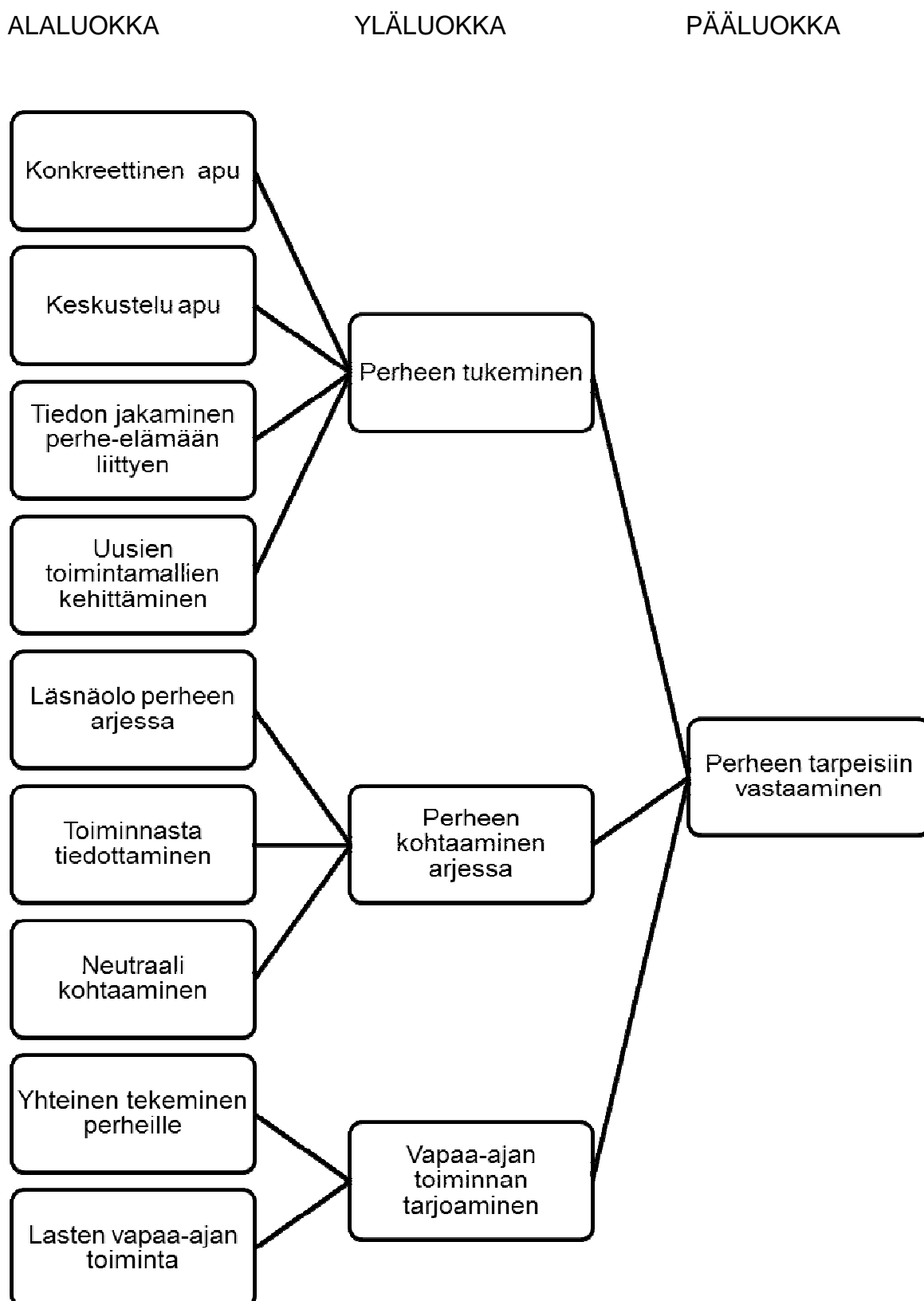
Vastaajat odottivat seurakunnalta myös neutraalia kohtaamista. Vastaajat toivoivat, että seurakunnalta saatava apu ja tuki ei sisältäisi hengellistä ulottuvuutta ainakaan perheen sitä tahtomatta.

Seurakunnissa ”sielunhoidollinen” työ on liian keskeisessä roolissa, eivät ihmiset, ainakaan lapsiperheissä, kaipaa sielunhoitoa vaan lähimmäistä, joka kulkee rinnalla, tukee ja kuuntelee ilman Jeesusta ja Raamattua. Seurakuntien olisi hyvä olla tavoitettavissa esim. asukastuvilla ja nuorisotiloilla, siellähän ihmiset käyvät muutenkin.

5.3.3 Vapaa-ajantoiminnan tarjoaminen

Vanhemmat odottivat seurakunnalta vapaa-ajan toimintaa, joka on suunnattu koko perheelle. Vanhemmat odottivat seurakunnan tarjoavan vapaa-ajan toimintaa myös lapsille. Vastauksissa mainittiin muun muassa erilaiset leirit, tapahtumat ja konsertit. Myös eri-ikäisten syntymäpäiviä pidettiin hyvinä tapahtumina. Perhemessuja toivottiin olevan useammin. Vastauksissa pohdittiin, voisiko murrosikäisten perheille löytyä vastaava messumuoto.

Alakouluikäiset saattaisivat olla kiinnostuneita esim. poikien – miesten ryhmistä, joissa saisi ”miesmallia” ellei sellaista satu kotona olemaan. Ehkä tätä on kokeiltukin... ☺ Vanhemmille voisi ajatella jotakin keskusteluryhmän tyyppistä ratkaisua, tosin ehkä nekin on jo kokeiltu

Kuvio 4. Vanhempien odotukset seurakuntaa kohtaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Perheet kokevat haasteena monia sellaisia asioita, jotka kuuluvat niin sanotusti normaalielämään. Rajoja lapset ja nuoret ovat koetelleet aina, mutta nykyinen kiireinen elämänrytmi tekee rajoista kiinnipitämisen entistä vaativammaksi. Teknologian kehitys on asettanut uusia haasteita myös lasten kasvatukselle. Vanhemmat tarvitsevat tietoa, kuinka toimia näiden uusien kasvatuksellisten haasteiden edessä. Toimintamalleja työn ja perheen yhteensovittamiselle tulee kehittää, sillä tulosten mukaan nykyiset käytännöt eivät ole riittävät.

2. Ne perheet, joilla on hyvät tukiverkostot, selviävät haasteista paremmin. Monilta perheiltä kuitenkin puuttuvat tukiverkostot esimerkiksi vieraalle paikkakunnalle muuton takia. Tämän vuoksi tarvitaan uudenlaisia toimintamalleja tukemaan niiden perheiden arkea, joilla ei ole ystävien ja sukulaisten tukea lähellä.

3. Vanhemmat odottavat seurakunnan vastaavan perheen tarpeisiin. Ne, jotka tuntevat seurakunnan toimintaa, pitävät toimintaa hyvänä ja osallistuvat siihen mielellään. Osa vanhemmista ei tunne seurakunnan toimintaa ja ei siksi koe seurakuntaa luontevana tuen hakupaikkana. Koulu on vanhemmille tuttu toimintaympäristö ja opinnäytetyön tulosten mukaan luonteva paikka hakea tukea. Seurakunnan perhetyöhön tarvitaankin uusia keinoja tehdä itseään ja toimintaansa tutuksi perheille. Sillä tukea on helpompi hakea tutusta paikasta.

7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

7.1 Eettiset ratkaisut

Tarkasteltaessa eettisten näkemysten vaikutusta tutkijan tekemiin ratkaisuihin, on kyse tieteen etiikasta. Tutkimuksen eettinen kestävyys liittyy myös tutkimuksen luotettavuuteen, siihen, onko tutkimus laadukasta. Kun tutkimus kohdistuu ihmisiin, kuten tässä opinnäytetyössä, ihmisoikeudet muodostavat perustan tutkimuksen eettisyydelle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125–131.)

Tämän opinnäytetyön aihe muotoutui vähitellen diakoniatyöntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Ajatuksena oli, että perheiden tarpeisiin pystytään vastamaan parhaiten, kun kysytään heiltä itseltään, mitä he kaipaavat. Aiheen valinta on eettinen kysymys. Aihetta valitessa on syytä pohtia, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi siihen ryhdytään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125–131.)

Kyselyyn vastaajien valinta on eettinen kysymys (Mäkinen 2006, 92). Valittaessa tietyt vanhempaintoimikunnat mukaan tähän opinnäytetyöhön on haluttu saada mahdollisimman kattavaa aineistoa. Niinpä koulut, joissa vanhempaintoimikunnat ovat, on valittu yhteistyössä työelämätahon kanssa eri puolilta kaupunkia, pääasiassa alueilta, joilla on melko paljon lapsiperheitä. Lopulliseen valintaan vaikutti se, miten aktiivinen vanhempaintoimikunta koulussa toimii.

Opinnäytetyön aineistoa kerätessä kyselylomakkeet jaettiin paikan päällä kahdessa vanhempaintoimikunnan kokouksessa ja yhdellä koululla aihe esiteltiin kokouksessa, mutta rehtori jakoi myöhemmin lomakkeet. Kokouksissa opinnäytetyön aihe, tarkoitus ja tavoite esiteltiin lyhyesti. Kokouksissa kerrottiin kyselyyn osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja lopuksi jaettiin vanhemmille suljetut kuoret, joissa oli kyselylomakkeen lisäksi saatekirje (Liite 2). Ne vanhempaintoimikuntaan kuuluvat vanhemmat, jotka eivät olleet kokouksissa läsnä, saivat kyselyt lastensa tuomana. Yhteen vanhempaintoimikunnan kokoukseen

ei ollut mahdollista osallistua, joten heille kyselyt toimitettiin vanhempaintoimikunnan puheenjohtajan välityksellä. Ne vanhemmat, joita ei kohdattu kokouksissa henkilökohtaisesti, saivat samat tiedot saatekirjeessä tiivistetysti. Heillä, kuten kaikilla muillakin kyselyyn osallistuneilla oli mahdollisuus ottaa opinnäytetyön tekijöihin yhteyttä sähköpostitse. Näillä toimilla pyrittiin varmistamaan, että kyselyyn osallistujat saivat riittävästi informaatiota opinnäytetyöstä ja kyselystä.

Vanhemmat vastasivat kyselyyn kotona, jolloin he saivat rauhassa miettiä vastauksiaan. Tämä vaikuttaa myös tutkimuksen luotettavuuteen. Kyselyihin vastattiin nimettömästi eikä opinnäytetyössä ilmene, minkä koulujen vanhempaintoimikuntien vanhemmat ovat kyselyyn vastanneet. Tällä pyritään varmistamaan tutkittavien anonymiteetin säilyminen. Anonymiteetin säilyttämiseksi tulososiossa käytetyistä lainauksista ei käy ilmi sellaisia tekijöitä, kuten lapsimäärä tai asuinalue, joista olisi mahdollista tunnistaa vastaaja. Opinnäytetyön tekijät ovat pitäneet kyselyyn osallistuneet koulut salaisina, mutta se, tiedottavatko vanhempaintoimikunnat kyselyyn osallistumisestaan esimerkiksi muille vanhemmille, jää koulujen harkinnan varaan.

Eettiset kysymykset liittyvät kiinteästi tutkimustoimintaan, esimerkiksi tutkittavien informointiin, aineiston keräämiseen, analyysissä käytettävien menetelmien luotettavuuteen sekä tutkittavien anonymiteettiin. Tutkimukseen osallistuville tulee selvittää tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit. Tutkimukseen osallistuvaa tulee informoida, että osallistuminen on vapaaehtoista ja että hän voi myöhemminkin keskeyttää tutkimukseen osallistumisensa. Lisäksi tutkimuksella ei saa aiheuttaa vahinkoa tutkittaville. Tutkimustietojen on oltava luottamukselliset ja osallistujien henkilöllisyys ei saa käydä mistään ilmi. Tutkimuksen toteuttajien yhteystietojen antaminen on ehdoton osa informointia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 128–131; Eskola & Suoranta 2000, 52–58; Mäkinen 2006, 95, 114–116, 120; Kuula 2006, 101–116.)

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta ei voida erottaa tutkijan eettisistä ratkaisuista. Tutkijan odotetaan noudattavan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkijan on tutkimuksessaan oltava rehellinen, huolellinen ja tarkka niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä kuin tutkimuksen arvioinnissa. Tutkijan on noudatettava eettisesti kestäviä menetelmiä ja toteutettava avoimuutta tulosten julkaisemisessa. Tutkijan on myös otettava huomioon muiden tutkijoiden työasianmukaisesti ja annettava niille kuuluva arvo omassa tutkimuksessaan. Lisäksi tutkimuksen tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Sepitettyjen, vääristeltyjen tai luvattomasti lainattujen havaintojen ja tulosten esittäminen ominaan on tieteellistä vilppiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133; Suomen Akatemia 2008, 5–6.)

Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin johdonmukaisuus on tärkeää. Esimerkiksi seuraaviin tekijöihin on syytä kiinnittää huomiota: mitä ollaan tutkimaan ja miksi, aineistonkeruun toteutus, tiedonantajien määrä, valinta ja yhteydenottotapa, tutkimuksen aikataulu ja aineiston analysointi sekä tutkimuksen eettisyys ja tutkimuksen raportointi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.)

Kyselylomaketta laadittaessa kysymyksiä pohdittiin eri näkökulmista. Ymmärtävätkö vastaajat kysymykset niin kuin kysymystenlaatija on ne tarkoittanut, johdatteleeko kysymys liikaa vastaajia ja ovatko kysymykset sellaisia, että niillä saadaan tietoa tutkittavasta asiasta. Kyselylomakkeesta pyydettiin kommenttia seurakuntien perhetyötä tekeville työntekijöiltä. Lisäksi lomakkeen ymmärrettävyyttä testattiin kahdella kouluikäisen lapsen vanhemmalla. Eräs kyselylomake palautettiin lähes tyhjänä, mutta siihen oli kommentoitu, että kysymykset olivat vaikeita. Ne vanhemmat, jotka olivat vastanneet kyselyyn, olivat ymmärtäneet kysymykset kyselylomakkeen laatijoiden tarkoittamalla tavalla. Kommentti ehkä viittaa siihen, että kysymyksiin oli vaikea vastata. Tämä voi olla yksi syy, miksi kysymyslomakkeita palautui analysoitavaksi vähän. Kysymysten vaikeutta saat-

taa selittää se, että ne olivat pääsääntöisesti avoimia kysymyksiä, joihin on työllämpää vastata.

Kyselylomake, vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Kyselylomaketta laadittaessa on syytä huomioida kysymysten asettelu. Tavallisia virheitä kysymyksenasettelussa on, ettei kysymyksiä ole laadittu yksiselitteisesti tai ne ovat johdattelevia, jolloin vastata voi vain yhdellä tavalla. Kyselyä on myös hyvä testata skeptisillä ja kriittisillä vastaajilla kysymyksenasetteluvirheiden minimoimiseksi. (Mäkinen 2006, 93.)

Kyselylomakkeilla kerätty aineisto analysoitiin huolellisesti ja hyödynnettiin kattavasti. Tämä on nähtävissä koodilistasta, joka sisältää ensimmäiseen tutkimuskysymykseen kuuluvien lausumien koodit (liite 4). Opinnäytetyön tuloksien analysointivaihe kesti lähes kolme kuukautta, johon sisältyi noin kuukauden mittainen tauko. Tauko mahdollisti etäisyyden saamisen työhön, jolloin aineistoa pystyi tarkastelemaan uusin silmin. Jossain määrin tämä lisää analysoinnin luotettavuutta. Toisaalta tauon jälkeen aineistoon täytyi tutustua uudestaan, jotta syntyisi kokonaiskuva. Alaluokkien löytyminen on sitä selkeämpää mitä tutumpi aineisto on, joten tauko on voinut myös vaikuttaa heikentävästi analyysin luotettavuuteen. Tämän opinnäytetyön analyysin luotettavuutta lisää se, että sitä on ollut tekemässä kaksi henkilöä, jolloin aineisto ei pääse suodattumaan ainakaan kovin vahvasti analyysin tekijän kokemusmaailman läpi. Analyysin tekijöiden kokemattomuus voidaan nähdä luotettavuutta heikentävänä tekijänä. Analyysiprosessin aikana havaitut virheet korjattiin, mutta se ei tarkoita, ettei pieniä virheitä olisi voinut jäädä huomaamatta.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tutkimusprosessin luotettavuudesta käsin. Laadullista tutkimusta tehtäessä tutkija on keskeinen tutkimusväline tutkimuksessa. Tällöin luotettavuutta pohdittaessa täytyy kiinnittää huomiota myös tutkijaan ja hänen toimintaansa. Tämä ilmenee esimerkiksi silloin, kun pohditaan puolueettomuuden toteutumista. Suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkijan oman kokemusmaailman läpi vai pyrkiikö tutkija ymmärtämään

tiedonantajia itsenään. (Eskola & Suoranta 2000, 210; Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136.)

Kaikkiin tässä opinnäytetyössä käytettyihin lähteisiin on viitattu asianmukaisesti tekstissä ja kaikki käytetyt lähteet näkyvät lähdeluettelossa. Tässä opinnäytetyössä on pyritty käyttämään uudempaa kirjallisuutta ja tutkimuksia, jos ei ole ollut erityisen perusteltua käyttää vanhempaa julkaisua. Pro Gradu -töitä ja opinnäytetöitä on käytetty harkitusti, silloin kun muuta tutkimustietoa ei ole saatavissa. Esimerkiksi diakoninen perhetyö on melko uusi käsite, eikä sitä ole toistaiseksi juuri tutkittu. Tutkimuksessa käytetyn kirjallisuuden luotettavuutta on syytä arvioida (Metsämuuronen 2006b, 27–29). Lähdekritiikki on väline, jolla tutkija arvioi tiedon luotettavuutta (Mäkinen 2006, 128).

Tässä opinnäytetyön raportissa on pyritty selvittämään tarkasti yksityiskohdat opinnäytetyön toteutukseen liittyen, sillä laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa mahdollisimman tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tämä koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita ja aineiston tuottamisen olosuhteet tulee kertoa mahdollisimman selvästi ja totuudenmukaisesti. Luokittelujen tekeminen on keskeinen osa laadullisen aineiston analysoinnissa ja lukijalle tulisikin kertoa luokittelujen perusteet ja niiden syntyminen alkujuuret tarkasti. (Hirsjärvi 2007c, 227.)

8 POHDINTA

8.1 Tulosten pohdinta

Rantalaiho (2006) on tutkinut lapsiperheiden kanssa tehtävää laaja-alaisesti lastensuojeluksi tulkittua ehkäisevää perhetyötä. Artikkelissaan ”Kun ei tule kuulluksi” hän käsittelee pikkulapsiperheen vanhempien voimavaroja. Vaikka tässä opinnäytetyössä on kysymyksessä olleet perheet, joiden lapset ovat alakoululaisia, on yhtäläisyyksiä löydettävissä. Pikkulapsiperheiden vanhemmat kokivat unen ja levon puutteen sekä työ- ja kotielämään liittyvien paineiden kulluttavan voimavaroja. Voimavaroja söi myös tuen puuttuminen ja huoli taloudellisesta toimeentulosta (Rantalaiho 2006, 46, 55–67.) Väsymys ja levon puute nousivat myös tämän opinnäytetyön aineistosta esiin, tosin sen syyt ovat osittain erilaiset pikkulapsiperheissä ja alakouluikäisten lasten perheissä. Tuen puuttuminen sekä heikko taloudellinen tilanne olivat tekijöitä, jotka myös tämän opinnäytetyön mukaan olivat haasteita perheille, joita asiat koskettivat. Työelämän vaatimukset nousivat vanhempaintoimikunnan vanhemmille tehdyssä kyselyssä vahvasti esiin perhe-elämän haasteena.

Työelämän perhettä taakoittava piirre on ilmennyt monissa muissakin tutkimuksissa, kuten Stakesin Hyvinvointi ja palvelut (HYPA) -hankkeen osana tehdyssä lapsiperhekyselyssä vuonna 2006. Siinä kävi ilmi, että lapsiperheiden vanhemmat kokevat, että vaikka työ ei vie kaikkia voimia, se kuormittaa jossain määrin perhe-elämää. Tämä voi näkyä esimerkiksi aikapulana, sillä lasten tarpeet ja työn vaatimukset vievät aikaa ja voimia toisiltaan. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 38–44; Lammi-Taskula & Salmi 2004, 35.)

Rättyän (2009) väitöskirjassa diakoniatyöntekijät kuvasivat vanhempien kärsivän tuen puutteesta muun muassa kasvatuksessa. Työntekijöiden mielestä perheille suunnattua tuen määrää tulisi lisätä ja monipuolistaa. Perheille tulisi suunnata entistä enemmän sekä taloudellista apua, että kodinhoitoapua ja riskiperheille pitäisi suunnata riittävän ajoissa apua ja tukea. Työntekijät katsoivat,

että parisuhde- ja perhetyö on tärkeää ennaltaehkäisevää työtä, joka tukee avioliittoa ja näin ollen hyödyttää koko perhettä. (Rättyä 2009, 70.) Nämä samat teemat nousivat esille tässä opinnäytetyöhön liittyvässä kyselyssä. Vanhemmat kaipasivat kasvatukseen liittyvää tukea sekä muilta vanhemmilta että kouluilta. Monet mainitsivat, että perheet kaipaavat kodinhoitoapua. Lisäksi taloudellisen tuen tarve nostettiin esiin monissa vastauksissa.

Monissa tutkimuksissa on käynyt ilmi työelämän kuormittavuus perheen näkökulmasta, mikä kävi ilmi myös tässä opinnäytetyössä. Kyse ei ole siis siitä, ettei asiasta tiedettäisi. Miksi muutoksia ei tapahdu? Rimpelä puhuu rakenteellisesta välinpitämättömyydestä, joka mahdollisesti näkyy tässäkin kysymyksessä. Rakenteellinen välinpitämättömyys näkyy muun muassa siinä, että hienoista puheista huolimatta arjen päätöksentekotilanteissa ei löydy riittävästi määrärahoja ja voimavaroja. (Rimpelä 2009, 69.)

Tässä opinnäytetyössä nousi esille, että vanhemmat kaipaavat apua normaalisessa arjessa. Samalla vastauksista oli nähtävissä, että tuen hakeminen ei välttämättä ole helppoa. Moni mainitsi, että tukea on helppo hakea neuvolasta, mutta kouluikäisten kohdalla ei samanlaista niin sanottua matalan kynnyksen tukea ole saatavilla. Ehkä kriittinen perhe-elämän käsittely julkisuudessa vaikuttaa siihen, että osa vanhemmista saattaa pelätä leimautumista ja tukea ei uskalleta hakea varhaisessa vaiheessa.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella vanhemmat näkivät koulun olevan tärkeässä asemassa tuen antajana. Hyvää yhteistyötä koulun kanssa pidettiin tärkeänä tekijänä. Pesonen (2011) on käsitellyt opinnäytetyössään alakoulun opettajien kokemuksia ja näkemyksiä vastuu- ja kasvatustehtävien jakaantumisesta koulun ja kodin välillä. Pesonen haastatteli neljää alakoulun opettajaa Lahdessa keväällä 2011. (Pesonen 2011, 15–16.) Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että opettajat kokevat vanhempien tukeutuvan kouluun ja opettajiin vastuu- ja kasvatustehtävissä. Opettajat kokivat joutuvansa antamaan vanhemmille kasvatusohjeita arjen käytännön asioissa. Opettajat kokivat, että perheiden erilaiset elämäntilanteet vaatisivat tukea, johon voitaisiin reagoida kou-

lussa. Opettajat kaipasivat kuitenkin myös itse tukea tässä tehtävässä. Pesosen tekemissä haastatteluissa opettajat nostivat esiin ajatuksen kouluissa työskentelevistä sosiaalialan työntekijöistä, jotka voisivat tarvittaessa suuntautua koulun kautta perheiden tueksi myös kotiin. (Pesonen 2011, 34–35 .)

Oulun seurakuntien toiminnasta tiedotetaan viikoittain seurakuntalehti Rauhan Tervehdyksessä. Lehti jaetaan kaikkiin talouksiin, jotka eivät ole kieltäneet ilmaisjakelua. Tästä huolimatta monet eivät ole tietoisia seurakuntien toiminnasta. Osa ei kyseinen lehti todennäköisesti edes kiinnosta. Vaikka lehteä luettaisiin, seurakunnalliset ilmoitukset voivat kiireisiltä vanhemmilta jäädä lukematta. Koska eri kohderyhmille on paljon erilaista toimintaa, voi olla, että tarvittava tieto kaivatusta toiminnasta jää huomaamatta. Toisaalta voi olla kynnyskysymys lähteä mukaan mielenkiintoiseltakin vaikuttavaan toimintaan, jos seurakunnan toimintaympäristö ei ole tuttu entuudestaan. Tämänkin kyselyn vastauksista kävi ilmi, että osa vanhemmista pelkää kirkon toiminnan olevan pelkästään hengellisyttä korostavaa toimintaa. Toisaalta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon olemassaolo ja opetus perustuvat Raamattuun, joten on luontevaa, että hengellinen ulottuvuus on aina mukana seurakunnan toiminnassa.

Vanhemmat toivoivat konkreettista tukea lastenhoitoon ja kodinhoitoon yleensä. Tämä toive näkyi yleisellä tasolla, mutta se kohdistettiin myös seurakuntaan. Onko tämä seurakunnan tehtävä ja onko toivetta edes mahdollista seurakunnan taholta toteuttaa? Ehkä jonkinlaista lastenhoitotoimintaa olisi mahdollista järjestää esimerkiksi diakonian vapaaehtoistyön kautta. Lastenhoidon tarjoaminen kaikille ei kuitenkaan olisi mahdollista. Sitä, kenelle tätä tarjottaisiin, pitäisi pohdita sekä diakonisten perusteluiden näkökulmasta että taloudellisten perusteluiden näkökulmasta.

Alkuseurakunta oli tiivis yhteisö, jossa jäsenten omaisuus oli yhteistä ja kaikki yhdessä huolehtivat toinen toisistaan (Birnstein 1999, 19). Jos seurakunta muistuttaisi enemmän tällaista yhteisöä, vanhempien toivomaa konkreettista tukea antamaan ei tarvittaisi seurakunnan työntekijöitä. Seurakuntalaiset voisivat tukea toisiaan silloin, kun sille on tarvetta, oli kyse sitten lastenhoidosta tai arjen

huolien kuuntelusta. Kuten jotkut vanhemmat totesivat vastauksissaan, olisi tärkeää, että seurakunnan työntekijät jalkautuisivat eri tapahtumiin ihmisten pariin, jolloin tutustumien heihin olisi mahdollista. Tämä madaltaisi kynnystä lähteä mukaan seurakunnan toimintaan.

8.2 Jatkotutkimushaasteet

Tämän opinnäytetyön aihetta on tärkeä tutkia syvemmin erilaisen aineiston kautta. Haastattelemalla vanhempia saadaan yksityiskohtaisempaa tietoa perheiden huolista ja tuen tarpeista. Lasten näkökulmaa esiin tuova tutkimus toisi tärkeää tietoa aiheesta.

Tässä opinnäytetyössä on kuvattu muun muassa sitä, millaista tukea alakouluikäisten lasten perheet kaipaavat. Yksi jatkotutkimusaihe on kehittämispainotteinen työ, jossa pohditaan uudenlaisia toimintamalleja perheiden arjen tukemiseen. Ehkä esimerkiksi koulujen vanhempaintoimikunnat voisivat olla mukana kehittämässä tukiverkostoja niitä tarvitseville. Myös mahdollisuutta palkata sosiaalialan työntekijä kouluihin perheiden ja opettajien tueksi tulee selvittää.

Vanhemmat odottivat seurakunnalta konkreettista apua arkeen. Olisivatko seurakunnan työntekijät valmiita laajentamaan työtään entistä enemmän tähän suuntaan järjestämällä esimerkiksi lastenhoitoapua vapaaehtoisista seurakuntalaisista.

Vanhempien vastauksissa kävi ilmi, ettei kouluterveydenhuoltoa koeta luontevan jatkumona neuvolalle. Kouluterveydenhuollon kehittäminen perhettä tukevaksi on jatkossa tärkeää. On tärkeää tutkia, miten vanhempien mielestä kouluterveydenhuoltoa tulee kehittää, jotta avun hakeminen olisi luontevaa.

LÄHTEET

- Alanen, Leena 2005. Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.). Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologia. Tampere: Vastapaino, 161–186.
- Alasuutari, Pertti, 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Aula, Maria Kaisa 2010. Lapsi- ja perheministeri seuraavaan hallitukseen (Pohjolan Sanomat 24.6.2010). Viitattu 16.2.2011.
<http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/kirjoitukset/kirjoitus/view/1516938>
- Bardy, Marjatta 2009. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 17–46.
- Birnstein, Uwe 1999. Jeesus-liikkeestä valtionkirkkoon. Teoksessa Mäkinen, Anssi (toim.). Kristinuskon historia 2000. Helsinki: Weilin+Göös Oy, 8–73.
- Blom, Raimo 2001. Yhteiskunnan rakennemuutos ja perheiden elinehdot. Teoksessa Järventie, Irmeli & Sauli, Hannele (toim.) Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: WSOY, 171–192.
- Cacciatore, Raisa 2010. Lapsi ja perhe. Teoksessa Jokela Eero & Pruuki Heli (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat/ Lasten keskus Oy, 7–30.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Haapakoski, Paavo 1998. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Aalto, Kirsti; Esko, Martti & Virtaniemi, Matti-Pekka (toim.) Sielunhoidon käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 134–150.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin Yliopisto.

- Hirsjärvi, Sirkka 2007a. Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 119–162.
- Hirsjärvi, Sirkka 2007b. Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 216–225.
- Hirsjärvi, Sirkka 2007c. Tutkimuksen reliaabelius ja validius. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 226–228.
- Hirsjärvi, Sirkka 2009. Tutkimustyytit ja aineistonkeruun perusmenetelmät. Teoksessa Hirsjärvi; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 191–220.
- Hirvilammi, Tuuli & Laatu, Markku 2008. Johdanto. Teoksessa Hirvilammi, Tuuli & Laatu Markku (toim.) Toinen Vääryyskirja Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista, 9–38
- Holmila, Marja; Huhtanen, Petri; Martikainen, Pekka; Mäkelä, Pia & Virtanen, Ari 2009. Lastenhuoltajien alkoholinkäytön ja haittojen kehitys. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna; Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 104–113.
- Howe, Tasha R. 2010. International child welfare: Guidelines for educators and a case study from Cyprus. *Journal of Social Work Education* 46 (3), 425–442. Viitattu 8.10.2011. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBESCO Academic Search Premier -aineisto.
- Jallinoja, Riitta 2006. Perheen vastaisuus. Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- Jäntti, Markus 2010. Lapsiköyhyydestä Suomessa. Teoksessa Hämäläinen, Ulla & Kangas, Olli (toim.). Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 62–75.
- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö. Väitöstutkimus. Viitattu 10.10.2011. http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/A_34_ISBN_9789524931496.pdf

- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Kansaneläkelaitos 2010. Asiantuntijat patistavat toimiin hyvinvointivaltion säilyttämiseksi. Viitattu 18.2.2011.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/071010115027ML?opendocument>
- Kansaneläkelaitos 2011a. Lapsiperheen tuet. Viitattu 23.7.2011.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/110701111752EH?OpenDocument>
- Kansaneläkelaitos 2011b. Osittainen hoitovapaa ja –raha. Viitattu 14.8.2011.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/150802084946MH?OpenDocument>
- Karvonen, Sakari; Moision, Pasi & Simpura, Jussi 2009. Suomalaisten hyvinvointi ja elinolot 2000-luvulla. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna; Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 20–34.
- Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–118.
- Kirkkohallitus 2007. Kirkko ja lastensuojelutyö. Tausta-aineistoa varhaisesta tukemisesta ja lastensuojelusta seurakunnan työntekijöille. Viitattu 17.2.2011. <http://www.evl.fi/KirkkojaLastensuojelutyo.pdf>
- Kirkkohallitus 2011. Kirkon tilastollinen vuosikirja 2010. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 23.10.2011.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content240FFA>
- Koberg, Pirjo 2004. Suomalainen hyvinvointi – tutkimus hyvinvointipalvelujen tilanteesta ja kansalaisten hyvinvoinnista sosiaalibarometrien mukaan vuosina 1996–2001. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
- Kurkinen, Jorma 2005. Kaukaa katsoen – Tilastojen kuva lasten ja nuorten hyvinvoinnista Oulussa, Kempeleessä ja Oulunsalossa. Teoksessa

- Airto, Mikko; Helavirta, Susanna Kurkinen, Jorma; Loponen, Katriina & Uusimäki, Mervi. Preventteri. Moniammatillinen yhteistyö lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, 30–80.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laaksola, Hannu 2011. Perheministeriö veisi pohjaa opetusministeriöltä. Opettaja 5, 4.2., 3.
- Lammi-Taskula, Johanna & Bardy, Marjatta 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna; Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 60–67.
- Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Riitta 2009. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna; Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 38–48.
- Lammi-Taskula, Johanna 2004. Pienet koululaiset. Teoksessa Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, 58–74.
- Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna 2004. Aikaa työlle, aikaa perheelle. Teoksessa Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, 30–39.
- Latvala, Eila & Vanhanen-Nuutinen, Liisa 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, Sirpa & Nikkonen, Merja (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä, 21–43.
- Metsämuuronen, Jari 2006a. Luku II Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 79–148.

- Metsämuuronen, Jari 2006b. Luku I Metodologian perusteet ihmistieteissä. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 15–78.
- Mäkelä-Rönholm, Minna 2006. Kokemuksia koulusta. Teoksessa Hermanson, Elna & Martsola, Riitta (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Helsinki: Kirjapaja, 49–63.
- Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi
- Niemelä, Pauli 2010. Hyvinvointipolitiikan teoria. Teoksessa Niemelä, Pauli (toim.) Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro Oy, 16–37.
- Niemi, Helena (toim.) 2002. Mitä on Alvari perhetyö. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 32. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Opetushallitus 2004. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 29.7.2011.
http://www02.oph.fi/ops/apip/apip_perusteet.pdf
- Oulun ev.-lut. seurakunnat i.a.a. Elävä oululainen kirkko. Viitattu 28.2.2011.
http://www.oulunseurakunnat.fi/oulun_seurakuntayhtyma
- Oulun ev.-lut. seurakunnat i.a.b. Lapsi seurakunnan jäsenenä. Viitattu 28.2.2011. http://www.oulunseurakunnat.fi/lapset_esittely
- Oulun ev.-lut. seurakunnat i.a.c. Apua ja tukea. Viitattu 28.2.2011.
http://www.oulunseurakunnat.fi/apua_hataan
- Oulun ev.-lut. seurakunnat i.a.d. Diakoninen lapsi ja perhetyö. Viitattu 2.10.2011
- Oulun kaupunki 2010a. Tietoa Oulusta. Viitattu 28.2.2011.
<http://www.ouka.fi/city/>
- Oulun kaupunki 2010b. Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2009. Oulu: Oulun kaupunki, keskushallinto. Viitattu 28.2.2011.
<http://www.ouka.fi/tilasto/pdf/Tilastollinenvuosikirja2009.pdf>
- Oulun kaupunki 2010c. Lastensuojelu. Viitattu 28.2.2011.
<http://www.ouka.fi/sote/lastensuojelu/>
- Oulun kaupunki 2011. Perheneuvola. Viitattu 23.10.2011.
http://www.ouka.fi/sote/lapset_perheet/perheneuvola.htm
- Perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 14.2.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>

- Pesonen, Katja 2011. Koulun ja kodin välinen yhteistyö. Alakoulun opettajien kokemuksia vastuu-, ja kasvatustehtävien jakaantumisesta koulun ja kodin välillä. Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 27.10.2011.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöönottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rantalaiho, Ulla-Maija 2006. Kun ei tule kuulluksi – lapsiperheiden vanhempien kokemuksia arjesta ja avun tarpeista. Teoksessa Hokkanen, Liisa & Sauvola, Maritta. Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, 46–77.
- Reijonen, Mikko i.a. Perhetyö. Viitattu 9.10.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/#otsikko3>
- Rimpelä, Matti 2009. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa Moisio, Pasi; Karvonen, Sakari; Simpura, Jukka & Heikkilä, Matti (toim.) Suomalaisen hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes, 62–73.
- Rundgren, Marjo 2008. Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä Järvenpää. Opinnäytetyö, ylempi AMK-tutkinto. Viitattu 9.2.2011. http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Jarvenpaa2008/ac600a_Jarvenpaa_Rundgren_2008.pdf
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöstutkimus. Viitattu 5.3.2011. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1309-7/urn_isbn_978-951-27-1309-7.pdf
- Rönkä, Anna & Sallinen, Marjukka 2008. Murrosikäisen perhesuhteet: muutoksia ja jännitteitä. Teoksessa Sevón, Eija & Notko, Marianne (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 43–67.
- Salmi, Minna; Sauli, Hannele & Lammi-Taskula, Johanna 2009. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna; Karvonen, Sa-

- kari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 78–92.
- Sauli, Hannele 2001. Lasten osuus yhteiskunnan voimavaroista 1990-luvulla. Teoksessa Järventie, Irmeli & Sauli, Hannele (toim.) Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: WSOY, 149–170.
- Seurakuntien lapsityön keskus ry 2002. Rakasta lasta – suojele lapsuutta. Kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä. Viitattu 17.2.2011. http://www.evl-slk.fi/tyon_tueksi/hankkeet/rakasta_lasta_suojele_lapsuutta
- Siltaniemi, Aki; Perälähti, Anne; Eronen, Anne & Londén, Pia 2007. hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu Keski-Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010a. Perhepolitiikalla tuetaan lapsia sekä vanhempia. Viitattu 23.7.2011. <http://www.stm.fi/lapset/perhepolitiikka>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010b. Palvelut perheille. Viitattu 23.7.2011. http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Lapsiperheiden taloudelliset tuet. Viitattu 23.7.2011. http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ja_etuudet/lapset_ja_vanhemmuus
- Suomen Akatemia 2008. Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet. Viitattu 27.2.2011. <http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Suomen%20Akatemian%20eettiset%20ohjeet%202003.pdf>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Monimuotoinen perhe. Viitattu 14.2.2011. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content2E5095>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009. Minäkö perhetyön tekijä? Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009: 10. Saata-

vissa:

[http://apostoli6.evl.fi/julkaisut.nsf/0/DDCB6D7CF84095A4C22576C0002AEB68/\\$file/min%C3%A4k%C3%B6%20perhety%C3%B6n%20tekij%C3%A4.pdf](http://apostoli6.evl.fi/julkaisut.nsf/0/DDCB6D7CF84095A4C22576C0002AEB68/$file/min%C3%A4k%C3%B6%20perhety%C3%B6n%20tekij%C3%A4.pdf)

- Storohl, Jane E 2001. 5. The Child in Luther's Theology: "For what purpose do we older folks exist, other than to care for... the young?" Teoksessa Bunge, Marcia J. (toim.) The child in christian thought. Cambridge, U.K.: William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids.
- Taskinen, Sirpa 2007. Katsaus lasten ja nuorten palvelujen kehitykseen. Teoksessa Heikkilä, Matti & Lahti, Tuukka (toim.) Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukatsaus 2007. Helsinki: Stakes, 13–28.
- Tilastokeskus i.a. Viitattu 2.2.2011. <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Tilastokeskus 2011. Viitattu 12.8.2011. <http://www.stat.fi/til/perh/index.html>
- Tilastokeskus 2010. Siviilisäädyn muutokset. Viitattu 1.3.2011. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2009/ssaaty_2009_2010-05-06_tie_001_fi
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Unicef 2011. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Viitattu 8.10.2011, <http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>
- Unicef i.a. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 14.2.2011. http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf
- Uusimäki, Mervi 2005. Perhetyötäkö kaikki? Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oulun toimintayksikkö.
- Vilén, Marika; Hansen, Maija; Janhunen, Tarja; Kytöpuu, Katri; Salo, Saara; Seppänen, Paula; Seppänen, Sami & Tapio, Nina 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Vilén, Marika; Seppänen, Paula; Tapio, Nina & Toivanen, Riikka (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja, 9–59.
- Yle Uutiset 2011. Kiviniemi: Suomeen tarvitaan perheministeri. Viitattu 16.2.2011. http://yle.fi/uutiset/talous_ja_politiikka/2011/01/kiviniemi_suomeen_tarvitaan_perheministeri_2307070.html?origin=rss

LIITE 1: Kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä

1. Lahjoita lapsellesi lapsuus
2. Uskalla olla aikuinen
3. Ole läsnä lapsellesi
4. Anna aikaa aikuisen elämälle
5. Hyväksy lapsesi ainutlaatuisuus
6. Suojele lastasi turhalta tiedolta
7. Sitoudu vanhemmuuteen
8. Anna vapautta, aseta rajoja
9. Ole tärkein lapsellesi
10. Varjele lapsuutta

LIITE 2: Saatekirje

SAATE

11.4.2011

Hyvä vanhempaintoimikunnan / kotikoulutoimikunnan jäsen,

Olemme sosionomi (AMK) -diakoniopiskelijoita Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opintoihimme liittyvää opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on kuvailla, millaisia tuen tarpeita alakouluikäisten lasten perheillä on. Opinnäytetyössä halutaan selvittää, missä tilanteissa vanhemmat ja perheet kaipaavat tukea ja minkälaisia tukea he kaipaavat. Tavoitteena on, että opinnäytetyö tuottaa tietoa perhetyön ja diakonisen perhetyön kehittämiseksi Oulun evankelis-luterilaisissa seurakunnissa.

Aineiston keräämme oheisella kyselylomakkeella. Uskomme, että Teiltä vanhempaintoimikunnassa / kotikoulutoimikunnassa mukana olevalta vanhemmalta saamme arvokasta tietoa opinnäytetyötämme varten. Kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Tulokset raportoidaan niin, että yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa. Opinnäytetyötämme ohjaa Diakonia-ammattikorkeakoulun yliopettaja Lea Rättyä.

Kysymyslomakkeet voitte postittaa oheisessa postimerkillä varustetussa vastauskuoressa viimeistään 29.4.2011. Mikäli Teillä on kysyttävää opinnäytetyöhön liittyen, vastaamme mielellämme kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin,

Päivi Vanninen

paivi.vanninen@student.diak.fi

Eeria Niemi

eeria.niemi@student.diak.fi

LIITE 3: Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

1. Sukupuoli

Nainen Mies

2. Ikä

alle 30v. 31–39 v. 40–50 v. yli 51 v.

3. Perhemuoto

4. Lasten lukumäärä

5. Minkälaisia haasteita ja vaikeuksia näette nykypäivän lapsiperheillä
(joissa 6–13-vuotiaita lapsia) olevan?

6. Minkälaista tukea lapsiperheet (joissa 6–13-vuotiaita lapsia) mielestänne tarvitsevat?

7. Mistä/keneltä tukea olisi mielestänne luontevinta saada/hakea?

8. Millaiset tilanteet ja tapahtumat koettelevat vanhemmuutta?

9. Miten vanhemmuutta voitaisiin mielestänne tukea?

10. Millainen rooli seurakunnalla tulisi mielestänne olla lapsiperheiden (joissa 6–13-vuotiaita lapsia) tukemisessa?

Kiitos vastauksistanne!

LIITE 4: Koodilista

Tutkimuskysymys 1: Minkälaiset asiat ja elämäntilanteet vanhempien käsitysten mukaan huolestuttavat alakouluikäisten lasten vanhempia?

Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät tekijät:

1.10; 4.13; 4.14; 5.13; 5.15; 5.16; 6.3; 7.5; 9.2; 9.3; 9.7; 18.8; 19.7; 21.11; 22.4; 22.5; 25.8; 25.10; 26.12;

Kasvatukseen liittyvät kysymykset:

7.6; 7.7; 9.4; 9.8; 9.17; 10.1; 10.2; 10.3; 10.4; 11.1; 11.2; 11.7; 11.24; 11.25; 12.1; 12.2; 12.3; 12.4; 12.5; 13.7; 13.12; 14.5; 14.6; 16.2; 16.3; 17.6; 18.1; 18.2; 18.3; 20.1; 20.3; 20.5; 20.6; 20.7; 20.8; 20.10; 20.11; 20.12; 20.13; 20.14; 20.15; 20.16; 21.8; 23.4; 23.6; 24.2; 24.3; 25.3; 25.4; 25.5; 25.6; 26.1; 26.2; 26.3; 26.4; 26.5; 26.6; 26.7; 26.8; 26.9;

Kouluun ja lasten vapaa-aikaan liittyvät kysymykset:

1.7; 3.3; 5.4; 5.5; 6.4; 6.6; 6.7; 7.2; 8.3; 9.5; 9.6; 13.8; 13.9; 13.18; 19.3; 19.4; 20.9; 21.9; 21.10; 22.3; 22.12; 24.1; 24.8; 24.9; 24.10; 24.11; 25.7;

Työelämän vaatimukset

1.1; 1.2; 1.4; 1.9; 1.11; 1.12; 1.14; 1.15; 2.3; 3.2; 5.1; 5.2; 5.3; 5.6; 5.9; 5.10; 5.14; 5.39; 6.2; 7.1; 7.3; 8.2; 11.3; 11.6; 12.11; 14.2; 17.4; 17.5; 19.2; 20.2; 20.4; 21.6; 22.1; 23.1; 23.2; 23.11; 25.2; 25.9; 25.11;

Kiireinen arki:

1.3; 1.5; 1.17; 2.1; 2.2; 3.1; 3.4; 5.8; 5.11; 5.12; 5.41; 6.1; 8.1; 8.4; 9.1; 11.4; 11.5; 12.10; 13.1; 13.2; 13.5; 13.6; 13.11; 14.4; 16.1; 19.1; 21.1; 21.2; 21.3; 21.4; 22.2; 23.3; 23.5; 23.7; 25.1;

Ongelmat parisuhteessa

5.17; 5.18; 11.8; 12.6;

Tuen puuttuminen:

1.6; 1.19; 4.1; 5.7; 7.4; 26.15; 26.16;

Huoli taloudellisesta toimeentulosta:

1.13; 1.18; 3.5; 4.3; 12.9; 13.3; 13.10; 14.1; 19.8; 24.4; 24.5; 24.6; 24.7; 24.13

Kriisit ja suuret muutokset:

1.8; 4.2; 4.9; 4.10; 4.11; 4.12; 6.5; 8.5; 8.6; 8.7; 8.8; 17.2; 17.3; 18.4; 18.5; 18.6; 18.7; 19.5; 19.6; 21.12; 21.13; 22.6; 22.7; 22.8; 22.9; 22.10; 23.10; 23.12;

Sosiaaliset ongelmat

4.4; 4.5; 4.6; 4.7; 4.8; 12.7; 12.8; 13.4; 13.34; 14.3; 21.5; 21.7; 21.14; 21.15; 22.11; 22.13; 23.8; 23.9; 24.12; 26.10; 26.11; 26.13; 26.14;